

RAPORT

z badania

PROBLEMY OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W ZAOPATRYWANIU SIĘ W ARTYKUŁY PIERWSZEJ POTRZEBY W CZASIE EPIDEMII

WARSZAWA 15.05.2020

I. WSTĘP	3
II. KONCEPCJA I REALIZACJA BADANIA.....	4
III. WYNIKI BADANIA DANYCH ZASTANYCH	6
IV. WYNIKI BADAŃ TERENOWYCH	9
1. Wyniki badania osób niepełnosprawnych.....	9
2. Wyniki badania powiatów i miast na prawach powiatu	24
3. Wyniki badania gmin	29
4. Wyniki badania organizacji pozarządowych.....	34
5. Wyniki badania warsztatów terapii zajęciowej	38
V. PODSUMOWANIE	44
VI. SPIS RYSUNKÓW I TABEL.....	47

I. WSTĘP

20 marca 2020 roku wprowadzono w Polsce stan epidemii ze względu na rozprzestrzenianie się wirusa Covid-19. Wprowadzeniu stanu epidemii towarzyszyło ogłoszenie nowych obostrzeń i zasad życia społecznego wdrażanych na przełomie marca i kwietnia. Do zasad tych należało, m.in. czasowe ograniczenie zgromadzeń i określenie sposobów przemieszczania się, rozpoczęcie zdalnej edukacji szkolnej i akademickiej i tym samym zawieszenie zajęć odbywających się w szkołach i na uniwersytetach, a także zamknięcie kin, teatrów, muzeów i innych obiektów użyteczności publicznej oraz sklepów wielkopowierzchniowych, w tym galerii handlowych.

Nowe zasady życia społecznego oraz uzasadniony sytuacją epidemiologiczną i respektowany postulat „zostań w domu” spowodowały daleko idącą izolację społeczną, co w konsekwencji zreorganizowało życie wielu obywaterek i obywateli. Wprowadzenie obostrzeń dotyczących prowadzenia handlu oraz przemieszczenia się wpłynęło na codzienne funkcjonowanie znacznej części polskiego społeczeństwa. W związku z tym, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych postanowił przyrzeć się sytuacji osób z niepełnosprawnościami w trakcie epidemii, a w szczególności zbadać, na ile osoby te napotykały trudności w zaopatrywaniu się w artykuły pierwszej potrzeby. Dlatego też zrealizowano badanie „Problemy osób niepełnosprawnych w zaopatrywaniu się w artykuły pierwszej potrzeby w czasie epidemii”.

II. KONCEPCJA I REALIZACJA BADANIA

Celem badania było pozyskanie wiedzy na temat potrzeb osób niepełnosprawnych w zakresie zaopatrywania się w artykuły pierwszej potrzeby oraz sposobów radzenia sobie w realizacji zakupów.

Do kategorii produktów pierwszej potrzeby zaliczone zostały: produkty spożywcze, środki higieny osobistej oraz produkty chemii gospodarczej.

Badanie miało charakter ogólnopolski. Zrealizowane zostało metodą ankiety internetowej (CAWI) z wykorzystaniem internetowego systemu PFRON. W związku z bardzo krótkim czasem na przeprowadzenie badania oraz ograniczeniami wynikającymi ze stanu epidemii w Polsce nie było możliwe przeprowadzenie badania reprezentatywnego dla całej populacji osób niepełnosprawnych.

Badanie terenowe zostało zrealizowane w okresie **od dnia 27 kwietnia do dnia 8 maja 2020 r.**

Wykonano analizę danych zastanych w celu zbadania potencjalnych możliwości składania zamówień artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu przez mieszkańców 32 gmin wiejskich. W tym celu przeszukano strony internetowe, a także wysłano stosowne pytanie do ogólnopolskich sieci sklepów internetowych.

Badanie umożliwiło uzyskanie informacji na temat problemów i potrzeb w zakresie zaopatrywania się osób niepełnosprawnych w podstawowe produkty.

W badaniu wzięło udział:

- 1) 821 osób niepełnosprawnych z różnymi rodzajami i stopniem niepełnosprawności, posiadających dostęp do internetu, mieszkających samodzielnie bądź z rodzinami/opiekunami/współlokatorami,
- 2) 83 przedstawicieli organizacji pozarządowych, w tym przede wszystkim realizujących projekty w ramach zadań zleczonych PFRON,
- 3) 146 przedstawicieli warsztatów terapii zajęciowej,
- 4) 101 przedstawicieli powiatów,
- 5) 412 przedstawicieli gmin.

Główne pytania badawcze:

- 1) W jaki sposób osoby niepełnosprawne zaopatrują się w artykuły pierwszej potrzeby? Jaka jest w tym zakresie potrzeba wsparcia?
- 2) Czy są problemy z dostępem do artykułów pierwszej potrzeby? Jakież?
- 3) Czy osoby niepełnosprawne zamawiają artykuły pierwszej potrzeby z dostawą do domu? Jeśli nie, to dlaczego?
- 4) Jaka jest dostępność usług w zakresie dostarczania do domu artykułów pierwszej potrzeby w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych?
- 5) Jaka jest skala zainteresowania osób niepełnosprawnych zakupami artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu?

6) Jakie wsparcie otrzymują osoby niepełnosprawne ze strony powiatów i gmin?.

Sposób dotarcia do respondentów:

1) Osoby niepełnosprawne/opiekunowie:

- Wyślano drogą mailową zaproszenie do udziału w badaniu do 2000 osób niepełnosprawnych. Wykorzystano w tym celu dane z Systemu Obsługi Wsparcia SOW.
- Wyślano drogą mailową do 698 WTZ prośbę o przesłanie do swoich uczestników/ich opiekunów maila z prośbą o uczestnictwo w badaniu. Adresy mailowe WTZ znajdowały się w dyspozycji Wydziału ds. Badań i Analiz.
- Wyślano do 872 organizacji pozarządowych uczestniczących w zadaniach zleczanych przez PFRON prośby o rozesłanie maili z informacją o badaniu do uczestników projektów, a także niepełnosprawnych członków organizacji pozarządowych. Adresy mailowe organizacji pozarządowych znajdowały się dyspozycji Wydziału ds. Badań i Analiz.
- Umieszczono na 4 stronach internetowych adresowanych do osób niepełnosprawnych zaproszenia do badania oraz link do kwestionariusza ankiety.
- Umieszczono link do kwestionariusza ankiety na stronie internetowej PFRON.

2) Organizacje pozarządowe i jednostki samorządu terytorialnego:

- Przesłano drogą elektroniczną zaproszenia do wzięcia udziału w badaniu do 698 WTZ i 872 organizacji pozarządowych uczestniczących w zadaniach zleczanych przez PFRON.
- Przesłano drogą elektroniczną zaproszenia do wzięcia udziału w badaniu do 380 powiatów i 2411 gmin.

Udział tych osób (podmiotów) w badaniu stanowił dodatkowe źródło informacji na temat dostępności usług w zakresie dostarczania do domu artykułów pierwszej potrzeby i innych form wsparcia osób niepełnosprawnych.

III. WYNIKI BADANIA DANYCH ZASTANYCH

Wykonano badanie danych zastanych w celu ustalenia potencjalnych możliwości składania zamówień na artykuły pierwszej potrzeby z dostawą do domu przez mieszkańców wytypowanych 32 gmin wiejskich (wytypowano po dwie gminy wiejskie z każdego województwa). W tym celu przeszukano strony internetowe pod kątem możliwości zamawiania przez mieszkańców tych gmin takich artykułów od firm lokalnych/regionalnych. Ponadto wysłano zapytanie do ogólnopolskich sieci sklepów internetowych: polskikoszyk.pl, Leclerc Drive, Piotr i Paweł/Spar, dodomku.pl, delikatesyznatury.pl, świeżenatalerze.pl, straganzdrowia.pl, e-szop24.pl, selgros24.pl, abersklep.pl, spimarket.pl., e-delikatesy24.pl z zapytaniem, czy dostarczą do wskazanych gmin następujące produkty:

- produkty spożywcze: np. makaron, ryż, warzywa w puszkach, kawa, herbata, woda, soki itd.,
- produkty spożywcze świeże np. pieczywo, mięso, nabiał, wędliny itd.,
- świeże warzywa i owoce,
- mrożone produkty spożywcze,
- środki higieny osobistej (mydło, pasta do zębów itp.),
- chemia gospodarcza (mydło, pasta do zębów itp.),
- żywność dla zwierząt.

Informacji o możliwości dostaw od firm lokalnych poszukiwano poprzez przeglądarki internetowe, na lokalnych stronach internetowych gmin, na stronach urzędów gmin, na facebook-u, poprzez kontakty telefoniczne ze sklepami spożywczymi i wielobranżowymi. Tylko w kilku przypadkach udało się znaleźć kontakt lub informację dotyczącą możliwości dowożenia artykułów pierwszej potrzeby przez sklepy lokalne lub regionalne.

Pozyskanie tego typu informacji za pośrednictwem Internetu jest bardzo trudne. Możliwości zamawiania zakupów od dostawców lokalnych rozchodzą się tzw. „pocztą pantoflową” - potwierdzają to rozmowy z przedstawicielami sklepów, które dostarczają produkty do domów. Z rozmów tych wynika, że usługi dowozu od lokalnych dostawców najczęściej nie są ogłaszane w Internecie. Nie można wykluczyć, że możliwości zamawiania artykułów z dostawą do domu są dużo większe niż wykazuje to badanie, jednak dostęp do informacji o takich usługach jest utrudniony.

Badanie wykazało, że w ramach zidentyfikowanej oferty dowozów lokalnych możliwe jest zamówienie praktycznie każdego asortymentu, o którym jest mowa w niniejszym badaniu. W dwóch przypadkach stwierdzono brak możliwości dowozu pieczywa. Szczegóły badania w zakresie świadczenia usług dowozu artykułów pierwszej potrzeby na terenach 32 gmin wiejskich przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 1. Dostępność artykułów pierwszej potrzeby w wybranych gminach

L.p.	Województwo	Gmina	Dostępność podstawowych produktów						
			Produkty spożywcze: np. makaron, ryż, warzywa w puszkach, kawa, herbata, woda, soki itd.	Produkty spożywcze świeże np. pieczywo, mięso, nabiał, wędliny itd.	Świeże warzywa i owoce	Mrożone produkty spożywcze	Środki higieny osobistej (mydło, pasta do zębów itp.)	Chemia gospodarcza	Żywność dla zwierząt
1	dolnośląskie	Osiecznica	TAK	TAK (bez pieczywa)	NIE	NIE	NIE	NIE	TAK
2	dolnośląskie	Łagiewniki	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
3	kujawsko-pomorskie	Kęsowo	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
4	kujawsko-pomorskie	Kijewo Królewskie	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
5	lubelskie	Telatyn	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
6	lubelskie	Stary Brus	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
7	łódzkie	Ozorków	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
8	łódzkie	Wodzierady	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
9	małopolskie	Mucharz	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
10	małopolskie	Siepraw	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
11	mazowieckie	Sobolew	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
12	mazowieckie	Staroźreby	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
13	opolskie	Lubrza	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
14	opolskie	Rudniki	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
15	podkarpackie	Fryszak	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
16	podkarpackie	Jeżowe	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
17	podlaskie	Puńsk	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
18	podlaskie	Przerośl	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
19	pomorskie	Sadlinki	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
20	pomorskie	Dębica Kaszubska	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
21	śląskie	Pilchowice	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
22	śląskie	Istebna	TAK	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
23	świętokrzyskie	Gnojno	TAK	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	TAK
24	świętokrzyskie	Kije	TAK	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	TAK
25	lubuskie	Bledzew	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
26	lubuskie	Lubiszyn	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
27	warmińsko-mazurskie	Kolno	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
28	warmińsko-mazurskie	Lelkowo	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
29	wielkopolskie	Chodzież	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
30	wielkopolskie	Pępowo	TAK	TAK (bez pieczywa)	TAK	NIE	NIE	TAK	NIE
31	zachodniopomorskie	Wierzchowo	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
32	zachodniopomorskie	Nowogródek Pomorski	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE

Na pytanie skierowane do sieci ogólnopolskich sklepów odpowiedziała tylko jedna firma, deklarując, że dowiezie wszystkie produkty wymienione w zapytaniu do wytypowanych gmin wiejskich (także produkty świeże i mrożonki). W ramach przeglądu stron sklepów ogólnopolskich stwierdzono, że dostawa produktów spożywczych trwałych, środków higieny osobistej, chemii gospodarczej oraz żywności dla zwierząt jest możliwa do wszystkich 32 gmin wiejskich. Dowóz takich produktów jak świeże pieczywo, mięso, nabiał, wędliny, mrożone produkty spożywcze oraz świeże warzywa i owoce oprócz nielicznych wyjątków jest możliwy wyłącznie na terenach i w okolicach dużych miast i mniejszych miejscowości.

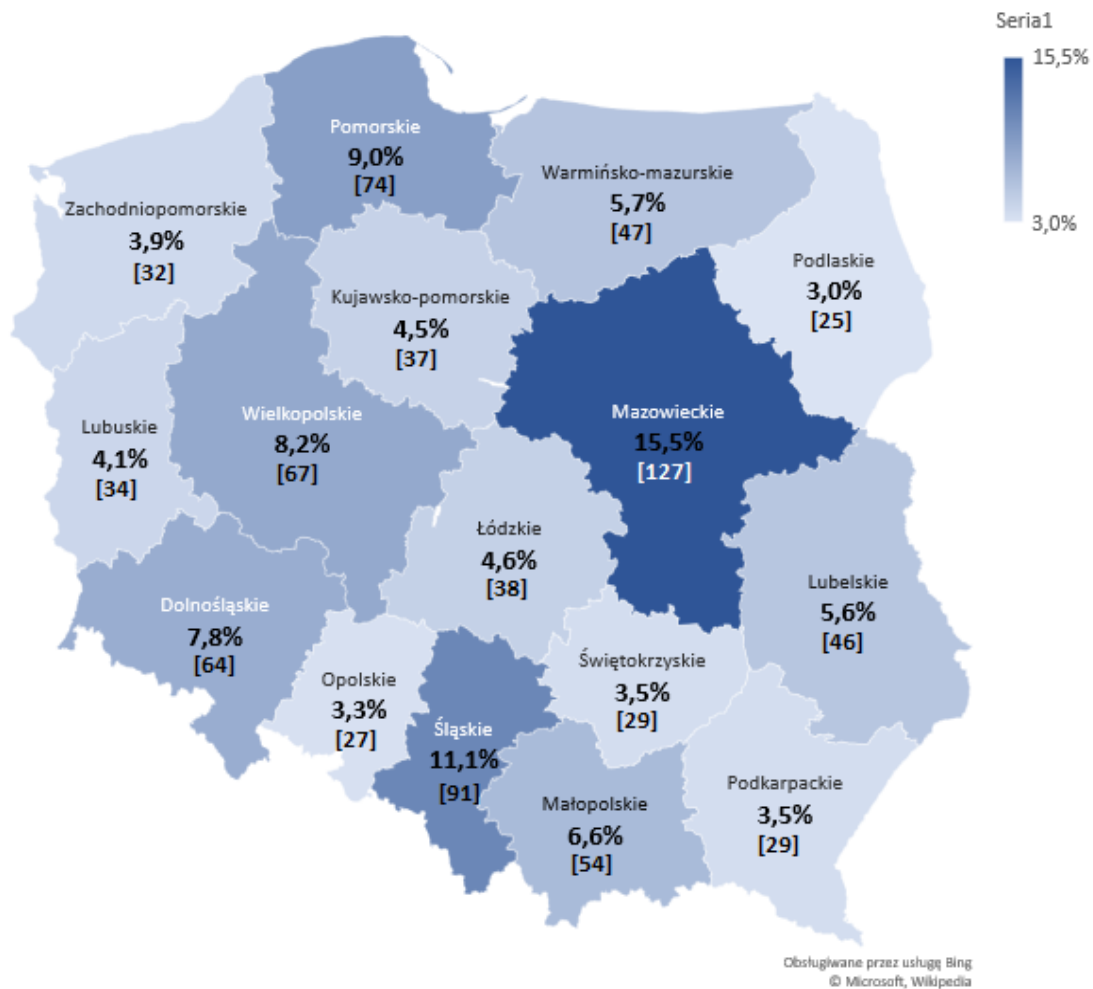
IV. WYNIKI BADAŃ TERENOWYCH

1. Wyniki badania osób niepełnosprawnych

Ankiety wysłano drogą elektroniczną bezpośrednio do 2000 osób niepełnosprawnych. Kwestionariusz ankiety został także udostępniony na witrynie PFRON oraz na stronach internetowych adresowanych w szczególności do osób niepełnosprawnych. Ponadto wystosowano prośbę do 872 organizacji pozarządowych oraz 698 warsztatów terapii zajęciowej o przekazanie osobom niepełnosprawnych/potencjalnym respondentom informacji o badaniu wraz z linkiem do ankiety.

W badaniu wzięło udział 821 osób niepełnosprawnych, najwięcej z województwa mazowieckiego (15,5%) oraz śląskiego (11,1%).

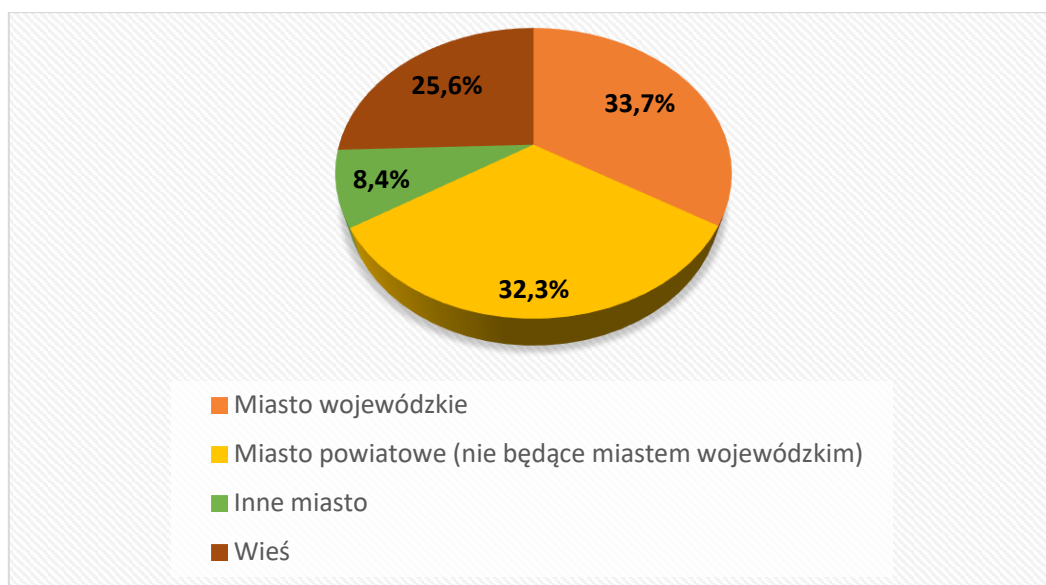
Rysunek 1. Rozkład terytorialny uczestników badania

Źródło: ankieta CAWI, n=821

Udział w badaniu mieszkańców miast wojewódzkich oraz miast powiatowych jest porównywalny i stanowi odpowiednio 33,7% oraz 32,3%. Nieco mniejszy odsetek dotyczy udziału w badaniu mieszkańców wsi (25,6%).

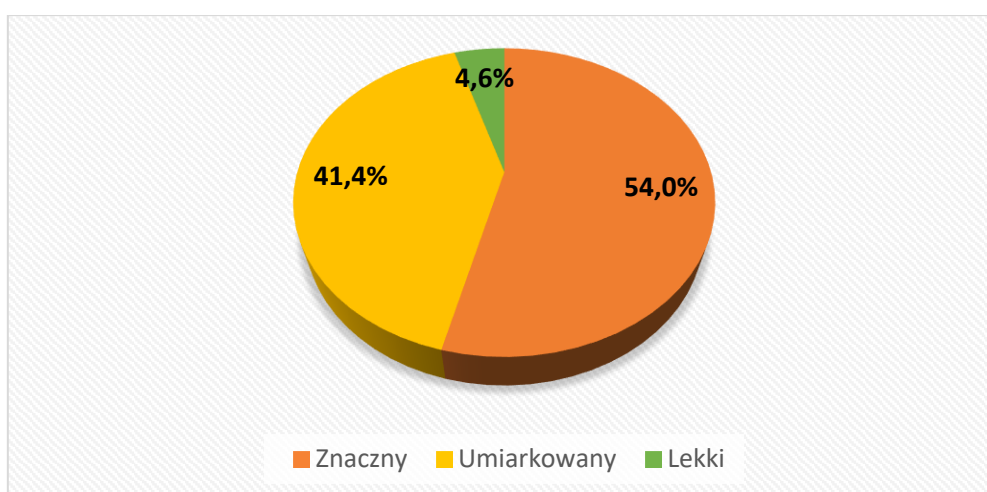
Rysunek 2. Osoby niepełnosprawne wg miejsca zamieszkania

Źródło: ankieta CAWI, n=821

Informacje pozyskane w badaniu dotyczą przede wszystkim osób niepełnosprawnych ze znacznym (54,0%) oraz umiarkowanym (41,4%) stopniem niepełnosprawności. Osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności to zaledwie 4,6% respondentów.

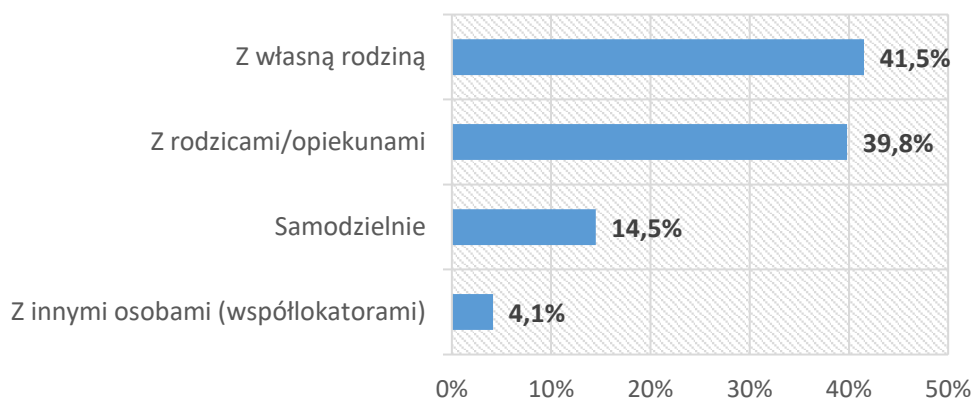
Rysunek 3. Stopień niepełnosprawności uczestników badania

Źródło: ankieta CAWI, n=821

Z uzyskanych informacji wynika, że **zdecydowana większość uczestników badania nie mieszka samodzielnie** (nieco ponad 85,0%). 41,5% respondentów oświadczyło, że mieszka z własną rodziną, 39,8% z rodzicami/opiekunami, 4,1% z innymi współlokatorami.

Rysunek 4. Odpowiedzi na pytanie: Czy mieszka Pan/Pani

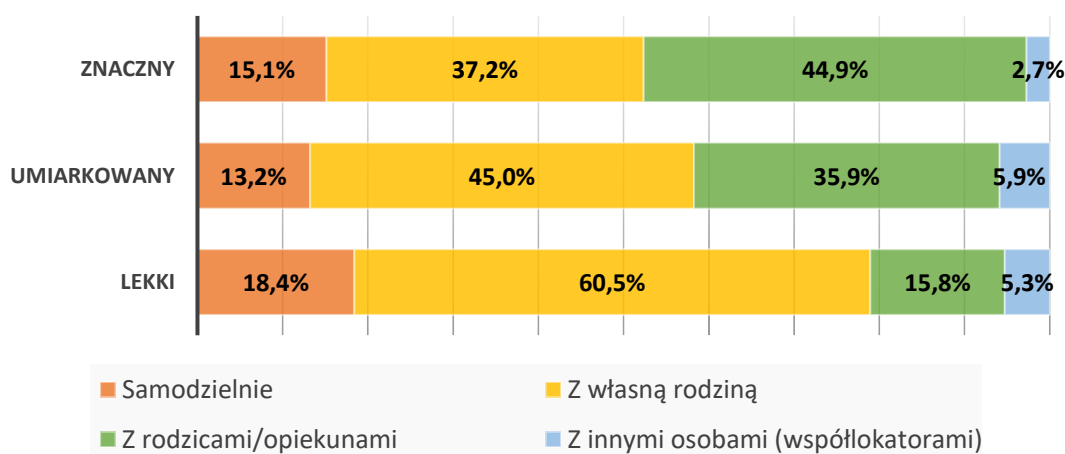

Źródło: ankieta CAWI, n=821

Według deklaracji **14,5% respondentów mieszka samodzielnie**, a zatem prowadzi jednoosobowe gospodarstwa domowe.

Z pogłębionej analizy danych, biorąc pod uwagę stopnie niepełnosprawności uczestników badania, wynika, że udział osób mieszkających samodzielnie, z własną rodziną, z rodzicami/opiekunami oraz innymi osobami (współlokatorami) w każdej grupie rozkłada się podobnie (patrz rysunek poniżej).

Rysunek 5. Z kim mieszkają ON, wg stopnia niepełnosprawności

Źródło: ankieta CAWI, n=821

Samodzielnie ankietę wypełniły 592 osoby (72,1%), zaś odpowiedzi na pytania w pozostałych 229 ankietach zostały udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych (27,9%). Ze względu na bardzo ograniczony czas na przeprowadzenie badania nie było możliwe dostosowanie metody i techniki badania do potrzeb wszystkich osób niepełnosprawnych. Największą grupę badanych stanowiły osoby z niepełnosprawnością ruchu (36,2%). Szczegółowe informacje na temat schorzeń uczestników badania przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Rodzaj niepełnosprawności/choroby uczestników badania

Rodzaj niepełnosprawności	Liczba	[%]
1. Niepełnosprawność ruchu	297	36,2
2. Niepełnosprawność intelektualna	172	21,0
3. Niepełnosprawność sprzężona	124	15,1
4. Niepełnosprawność wzroku	104	12,7
5. Niepełnosprawność słuchu	33	4,0
6. Choroba neurologiczna	13	1,6
7. Choroba psychiczna	13	1,6
8. Choroba układu pokarmowego	4	0,5
9. Choroba układu krążenia	4	0,5
10. Inna	57	6,9
Razem:	821	100,0

Źródło: ankieta CAWI, n=821

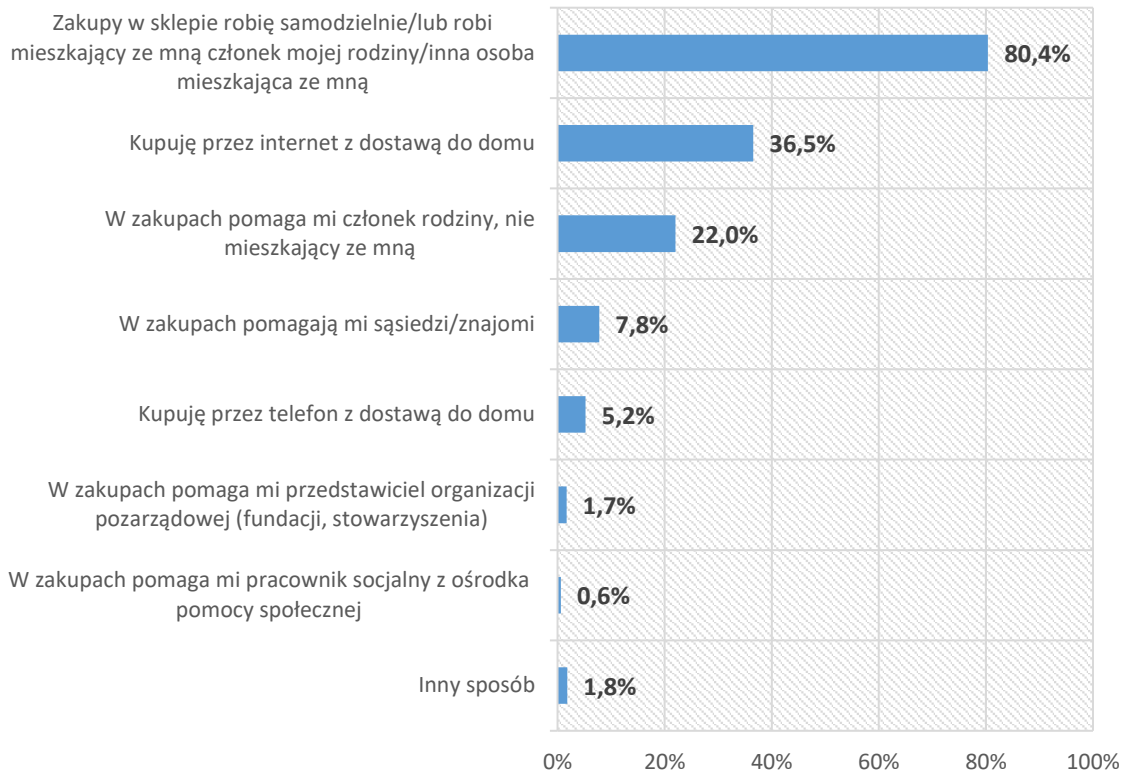
Uczestnicy badania w pierwszej kolejności zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie o to, w jaki sposób w czasie epidemii zaopatrują się w artykuły pierwszej potrzeby (istniała możliwość wybrania nie więcej niż 3 odpowiedzi, respondenci mogli też udzielić swobodnej wypowiedzi).

Najwięcej wskazań (80,4%) dotyczyło odpowiedzi: zakupy w sklepie robię samodzielnie/lub robi mieszkający ze mną członek mojej rodziny/inna osoba mieszkająca ze mną. Kupno artykułów pierwszej potrzeby przez Internet z dostawą do domu zadeklarowało 36,5% uczestników badania, a 22% osób przy zakupach korzysta z pomocy członka rodziny, nie mieszkającego z osobą udzielającą odpowiedzi. Ponadto prawie 8% badanych korzysta z pomocy sąsiadów/znajomych.

Ze wsparcia w realizacji zakupów ze strony instytucji oraz organizacji społecznych korzystają nieliczni respondenci.

Swobodne wypowiedzi ankietowanych wskazują także na wsparcie ze strony: wolontariusza, asystenta, pracowników warsztatów terapii zajęciowej oraz środowiskowego domu samopomocy – choć trzeba podkreślić, że są to jednostkowe przypadki. Respondent - mieszkaniec wsi zwrócił także uwagę na wsparcie ze strony lokalnego środowiska: „*właściciel pobliskiego sklepu grzecznościowo przywozi nam zakupy samochodem - mieszkamy na wsi*”.

Rysunek 6. Odpowiedzi na pytanie: W jaki sposób w czasie epidemii zaopatruje się Pan/Pani w artykuły pierwszej potrzeby?

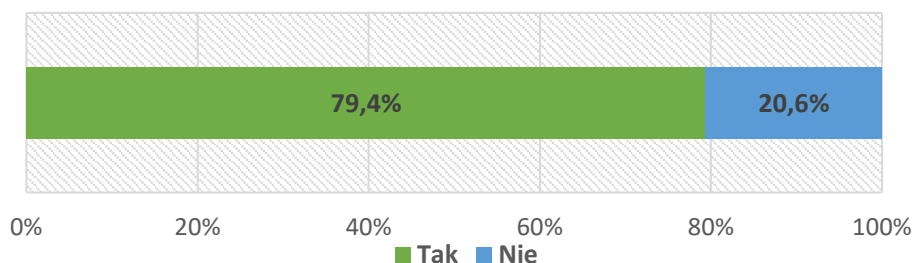

Źródło: ankieta CAWI, n=821; badani mogli wskazać max 3 odpowiedzi

Osoby niepełnosprawne mieszkające samodzielnie (51,3%) rzadziej niż ogół badanych (80,4%) robią zakupy w sklepie, częściej korzystają z zakupów przez Internet z dostawą do domu - 46,2% do 36,5% dla ogółu badanych.

Trzeba w tym miejscu podkreślić, że blisko **80% badanych (652 osoby) deklaruje, że ma możliwość zaopatrywania się w artykuły pierwszej potrzeby w czasie epidemii.**

Rysunek 7. Odpowiedzi na pytanie: Czy w czasie epidemii może Pan/Pani kupić wszystkie niezbędne artykuły pierwszej potrzeby?

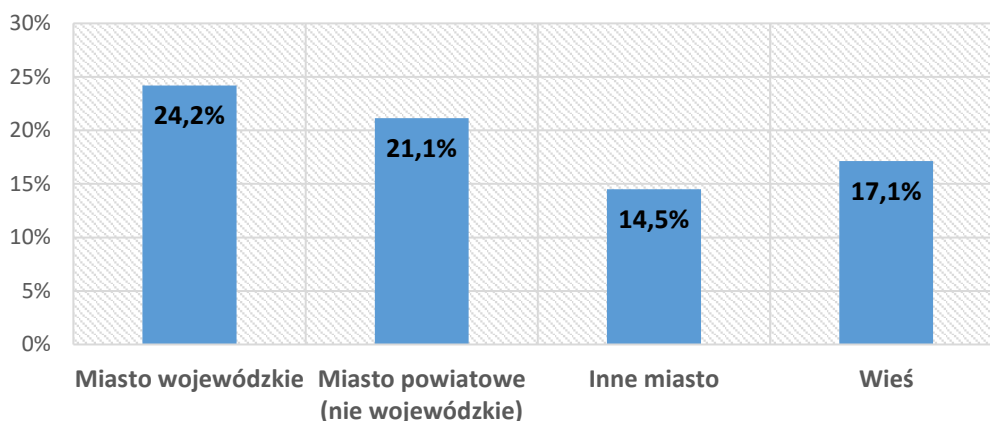

Źródło: ankieta CAWI, n=821

20,6 % badanych (169 osoby, w tym 34 osoby, które mieszkają samodzielnie) oświadczyło, że nie może kupić wszystkich niezbędnych artykułów pierwszej potrzeby. Dane pozyskane w trakcie badania nie potwierdzają jednak, że miejsce zamieszkania tych osób (np.

zamieszkiwanie na terenie wiejskim) ma istotny wpływ na ograniczenie możliwości zaopatrywania się w artykuły pierwszej potrzeby. Zaskakująco duża jest liczba wskazań na problemy w tym zakresie w puli odpowiedzi pochodzących od mieszkańców miast wojewódzkich (24,2%).

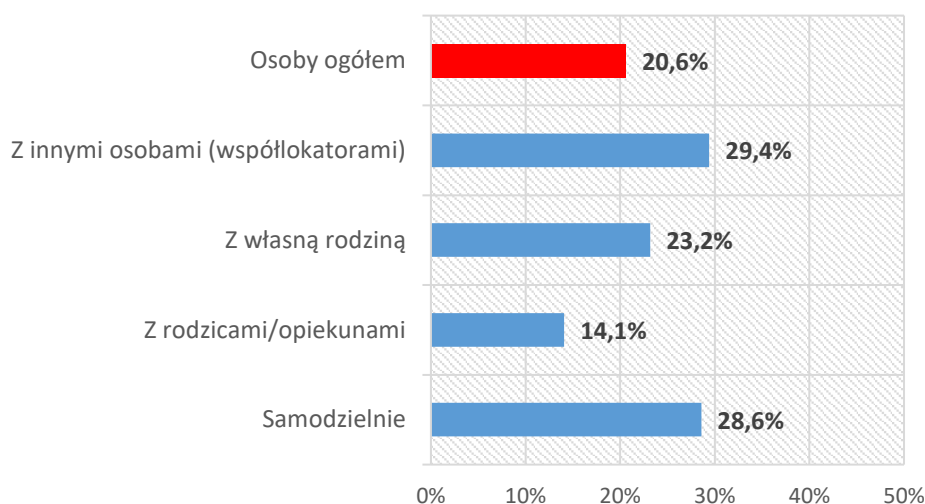
Rysunek 8. Udział osób mieszkających samodzielnie w odniesieniu do ogółu respondentów, którzy oświadczyli, że mają problemy z zaopatrzeniem w artykuły pierwszej potrzeby wg. miejsca zamieszkania

Źródło: ankieta CAWI, n=169

Z analizy danych wynika, że **ok. 29 % osób mieszkających samodzielnie i tyle samo osób mieszkających z innymi osobami (współlokatorami) nie może nabyć wszystkich niezbędnych artykułów** (wskaźniki te odbiegają od średniej o 8 punktów %).

Rysunek 9. Osoby niepełnosprawne, które oświadczyły, że mają problemy z zaopatrzeniem w artykuły pierwszej potrzeby zamieszkujące samodzielnie i z innymi osobami

Źródło: ankieta CAWI, n=821

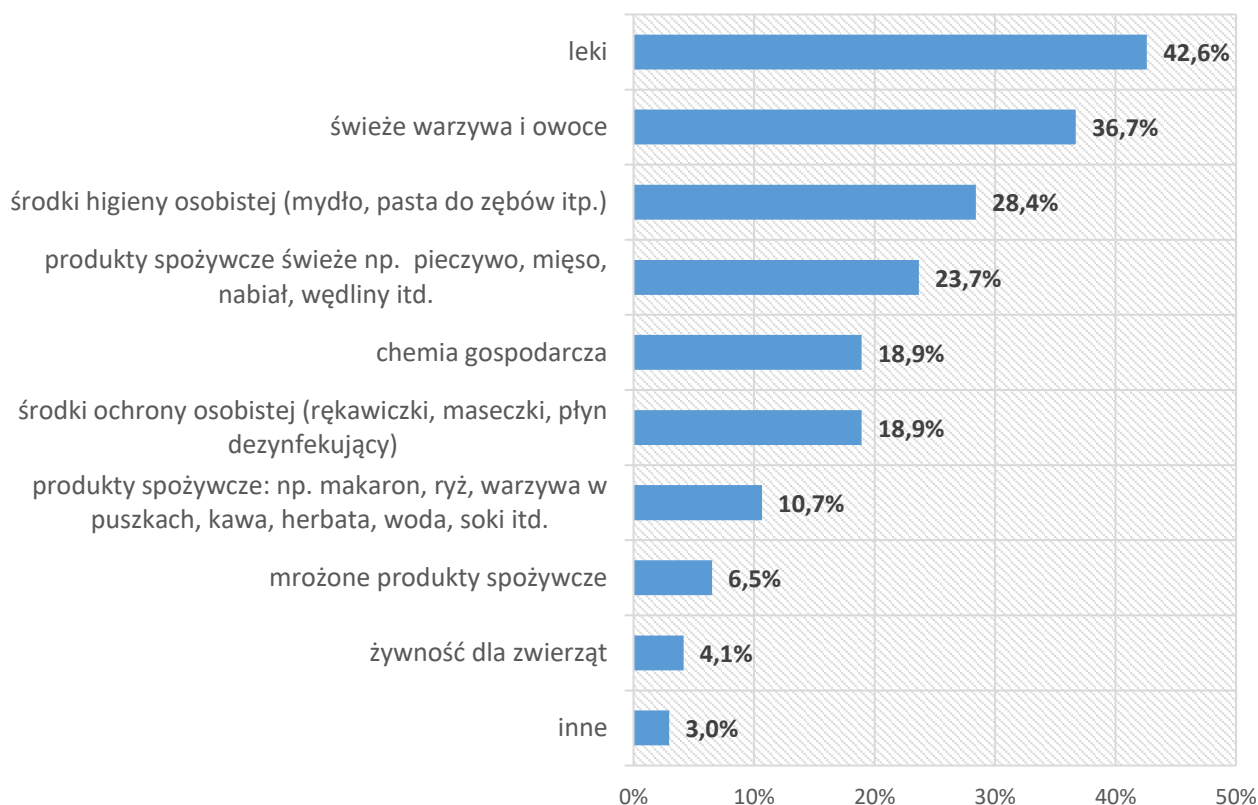
Badanych, którzy zgłosili problemy z zaopatrzeniem w artykuły pierwszej potrzeby poproszono o wskazanie tych artykułów, których nie mogą kupić ze względu na ograniczenia związane ze

stanem epidemii w Polsce. Z udzielonych odpowiedzi wynika, że **największym problemem dla osób niepełnosprawnych jest zaopatrzenie w:**

- **leki (42,6% wskazań),**
- **świeże warzywa i owoce (36,7% wskazań)**
- **środki higieny osobistej (28,4% wskazań),**
- **świeże produkty spożywcze typu: pieczywo, mięso, nabiał, wędliny (23,7% wskazań).**

Badani zwracają uwagę także na problemy z **zakupem środków ochrony osobistej (rękawiczki, maseczki, płyn do dezynfekcji)** i chemii gospodarczej (po 18,9% wskazań). Zaskakuje niewielka liczba wskazań, jeśli chodzi o mrożone produkty spożywcze (6,5%), gdyż z badania danych zastanych wynika, że dowóz produktów mrożonych nie jest dostępny we wszystkich rejonach/miejscowościach.

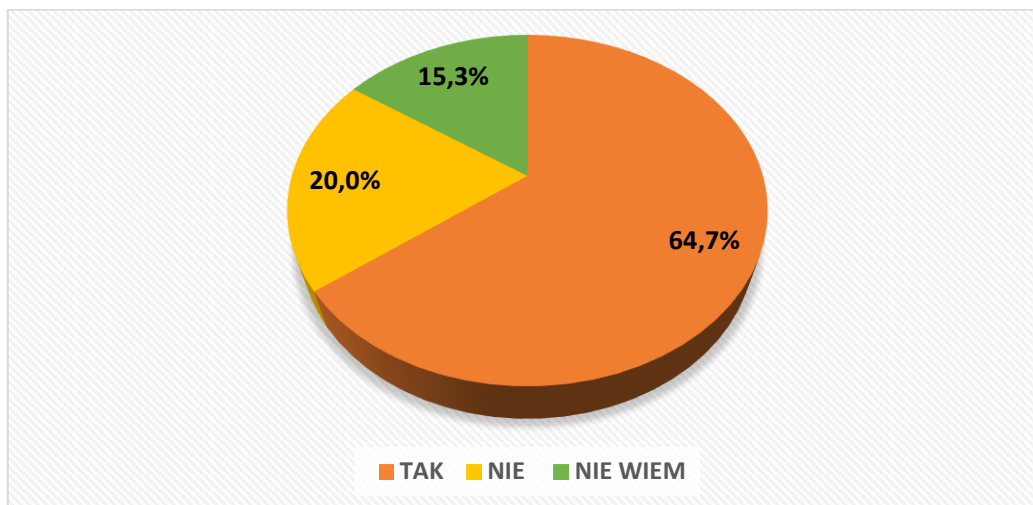
Rysunek 10. Odpowiedzi na pytanie: Proszę wskazać artykuły, których nie może Pan/Pani kupić ze względu na ograniczenia związane ze stanem epidemii?

Źródło: ankieta CAWI, n=169; badani mogli wskazać kilka odpowiedzi

Badani zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie: **Czy w miejscu Pana/Pani zamieszkania ma Pan/Pani możliwość zamawiania artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu? Spośród wszystkich 821 badanych blisko 65% oświadczyło, że ma taką możliwość.** Spośród osób niepełnosprawnych mieszkających samodzielnie (119 osób) taką możliwość ma 67,2%.

Rysunek 11. Odpowiedzi na pytanie: Czy w miejscu Pana/Pani zamieszkania ma Pan/Pani możliwość zamawiania artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu w miejscu zamieszkania?

Źródło: ankieta CAWI, n=821

65% badanych stwierdziło, że w miejscu swojego zamieszkania ma możliwość robienia zakupów pierwszej potrzeby z dowozem do domu. Analiza danych uwzględniająca podział na województwa wskazuje, że najlepiej pod tym względem wypadają województwa:

- mazowieckie (78,7% wskazań),
- lubuskie (76,5% wskazań),
- świętokrzyskie (75,9% wskazań),
- pomorskie (73% wskazań);

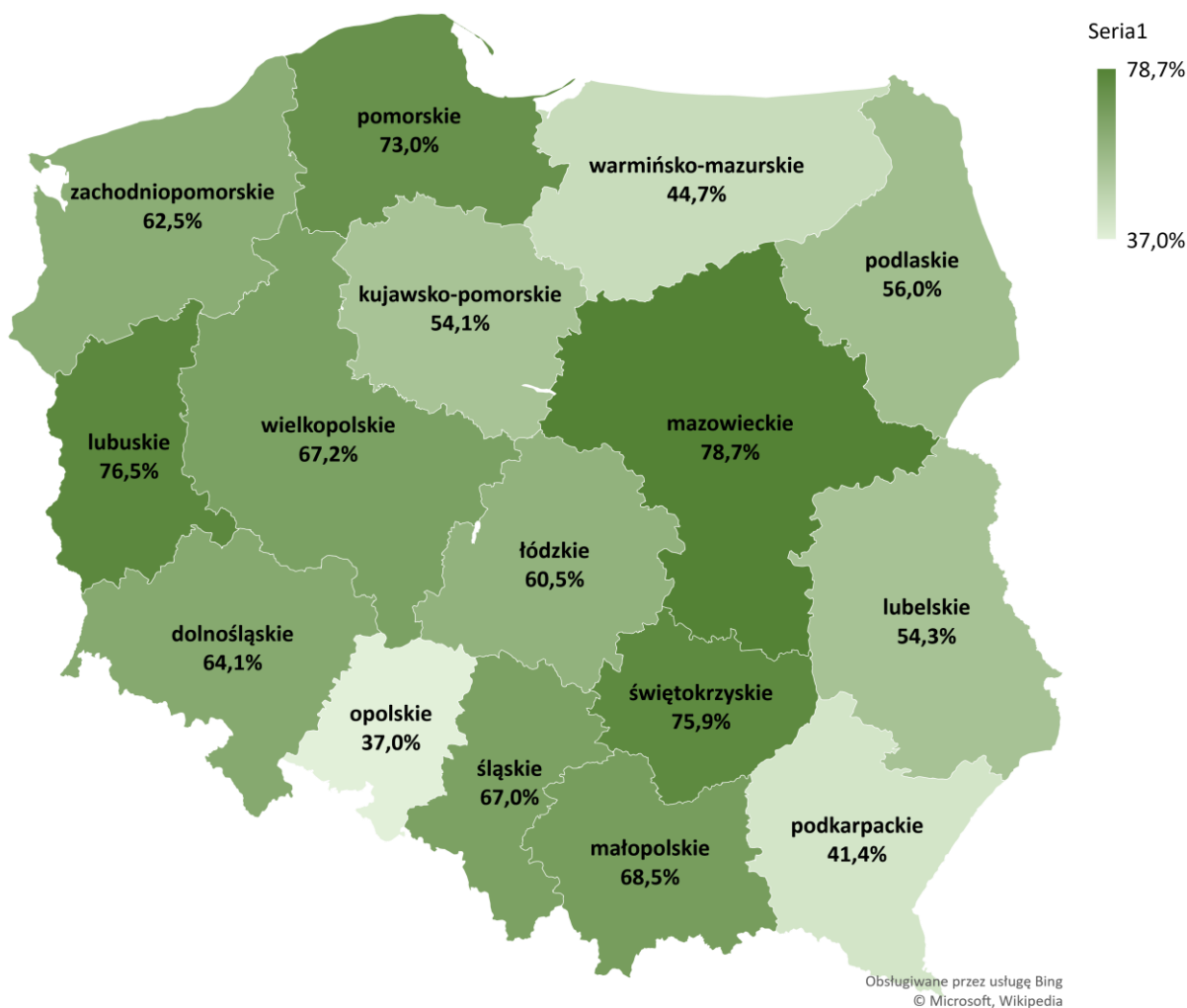
najgorzej zaś wypadają województwa:

- opolskie (37% wskazań),
- podkarpackie (41,4% wskazań),
- warmińsko-mazurskie (44,7% wskazań).

Szczegółowe dane przedstawiono na poniższej mapie.

Rysunek 12. Uczestnicy badania, którzy mają możliwość zamawiania artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu wg województw

Źródło: ankieta CAWI, n=531

Spośród wszystkich badanych respondentów **ponad 42% oświadczyło, że dokonuje zakupów z dostawą do domu**. Najczęściej zakupy z dostawą do domu zamawiają osoby mieszkające w województwie:

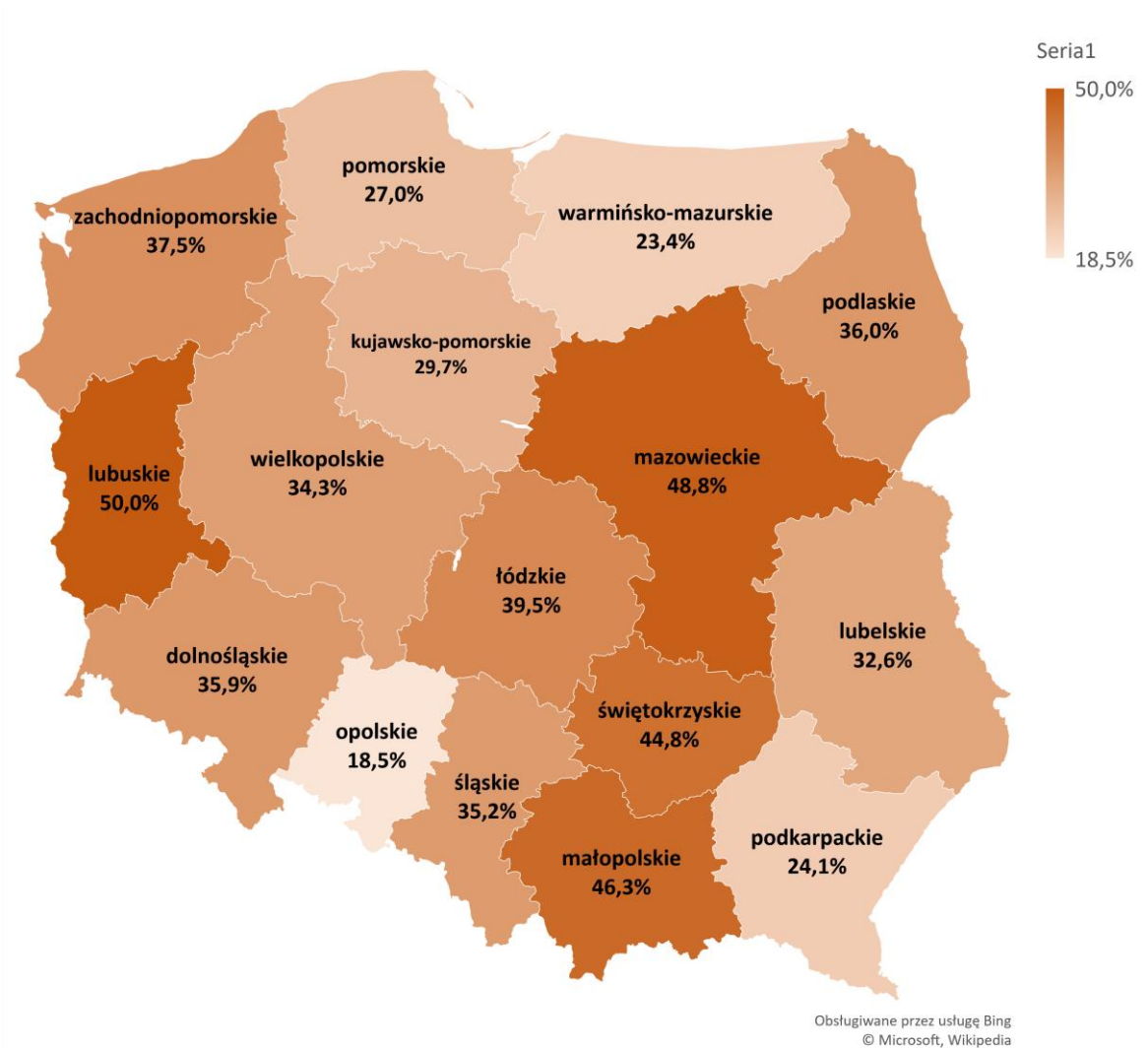
- lubuskim (50% wskazań),
- mazowieckim (48,8% wskazań),
- małopolskim (46,3% wskazań),
- świętokrzyskim (44,8% wskazań);

najrzadziej osoby zamieszkałe w województwie:

- opolskim (18,5% wskazań),
- warmińsko-mazurskim (23,4% wskazań),
- podkarpackim (24,1% wskazań).

Szczegółowe dane przedstawiono na poniższej mapie.

Rysunek 13. Uczestnicy badania, którzy kupują artykuły pierwszej potrzeby przez Internet z dostawą do domu wg województw

Źródło: ankieta CAWI, n=348

Największe dysproporcje pomiędzy wskaźnikami dot. możliwości zamawiania zakupów z dostawą do domu a wskaźnikami dot. realizacji zakupów przez Internet z dostawą do domu można zauważyć w województwach: **pomorskim** (różnica 46 pkt %); **wielkopolskim** (różnica 32,9 pkt %); **śląskim** (różnica 31,8 pkt %); **świętokrzyskim** (różnica 31,1 pkt %).

Najmniejsze różnice występują w województwach: **podkarpackim** (17,3 pkt %) oraz **opolskim** (18,5 pkt %), jednak należy zwrócić uwagę, że w tych województwach dostępność zakupów z dowozem do domu wg ankietowanych jest najmniejsza.

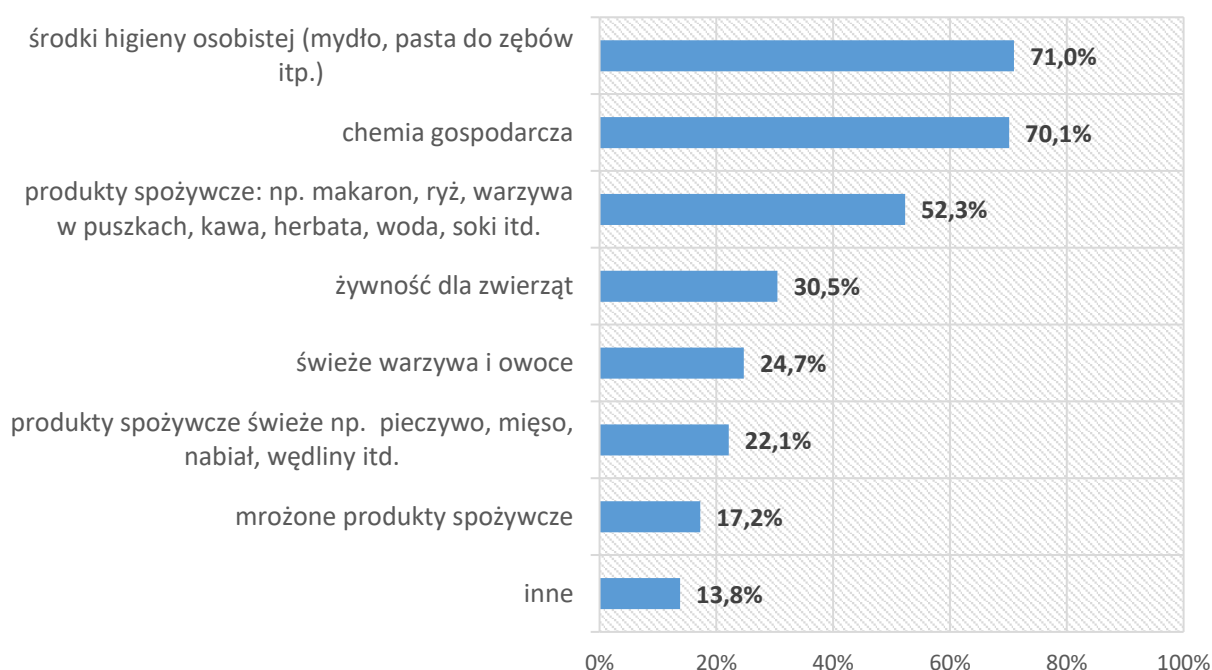
Osoby, które zadeklarowały, że dokonują zakupów z dowozem do domu (42% respondentów) poproszono o wskazanie tych artykułów pierwszej potrzeby, które mogą zamówić (respondenci mogli zaznaczyć kilka odpowiedzi; mogli też udzielić swobodnej wypowiedzi). W odniesieniu do tego pytania najwięcej wskazań odnosiło się do środków higieny osobistej

(71%) oraz produktów chemii gospodarczej (70,1%). Nieco mniej (52,3% wskazań) dotyczy trwałych produktów spożywczych typu: makaron, ryż, warzywa w puszkach, kawa, herbata itp.

Z badania wynika, że dostępność zakupu świeżych produktów spożywczych z dostawą do domu jest istotnie niższa niż produktów spożywczych trwałych. W przypadku świeżych warzyw i owoców to już tylko 24,7% wskazań, zaś innych świeżych produktów takich jak pieczywo, mięso, nabiał, wędliny 22,1% wskazań.

W nielicznych swobodnych wypowiedziach badani wskazują także na możliwość zakupu z dostawą do domu leków bez recepty, odzieży, obuwia oraz gotowych posiłków (np. pizzy, dań restauracyjnych). Poniżej przedstawiono szczegółową informację na temat dostępności zakupu artykułów z dostawą do domu.

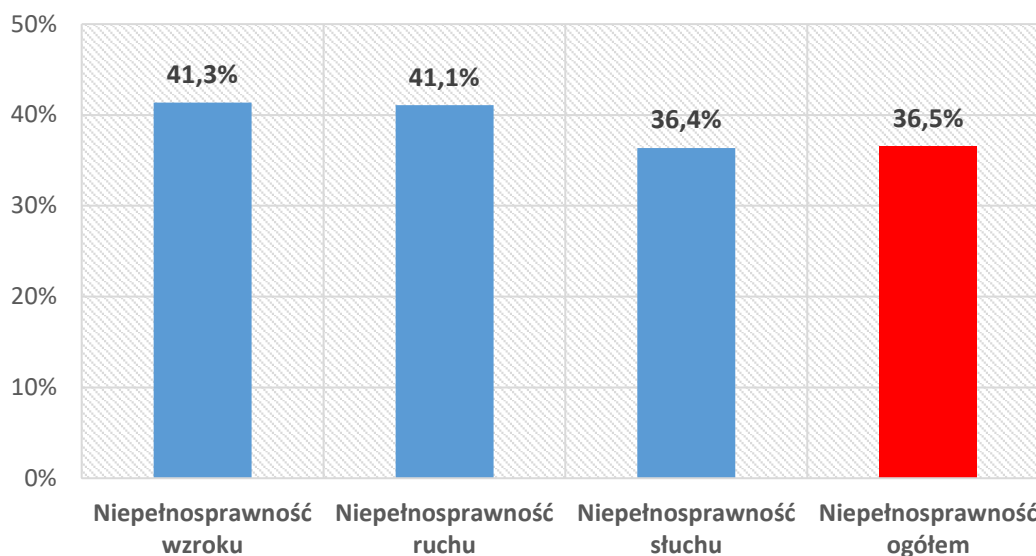
Rysunek 14. Artykuły dostępne w ramach zakupów z dostawą do domu

Źródło: ankieta CAWI, n=348; badani mogli wskazać kilka odpowiedzi

Z danych z badania wynika, że najczęściej zakupy przez Internet robią gospodarstwa, w których zamieszkują osoby ze schorzeniami wzroku oraz ze schorzeniami ruchu – **5 punktów % powyżej przeciętnej**. Na podobnym poziomie co dla ogółu badanych są gospodarstwa, w których mieszkają osoby ze schorzeniami słuchu.

Rysunek 15. Uczestnicy badania, którzy kupują artykuły pierwszej potrzeby przez Internet z dostawą do domu wg rodzaju niepełnosprawności

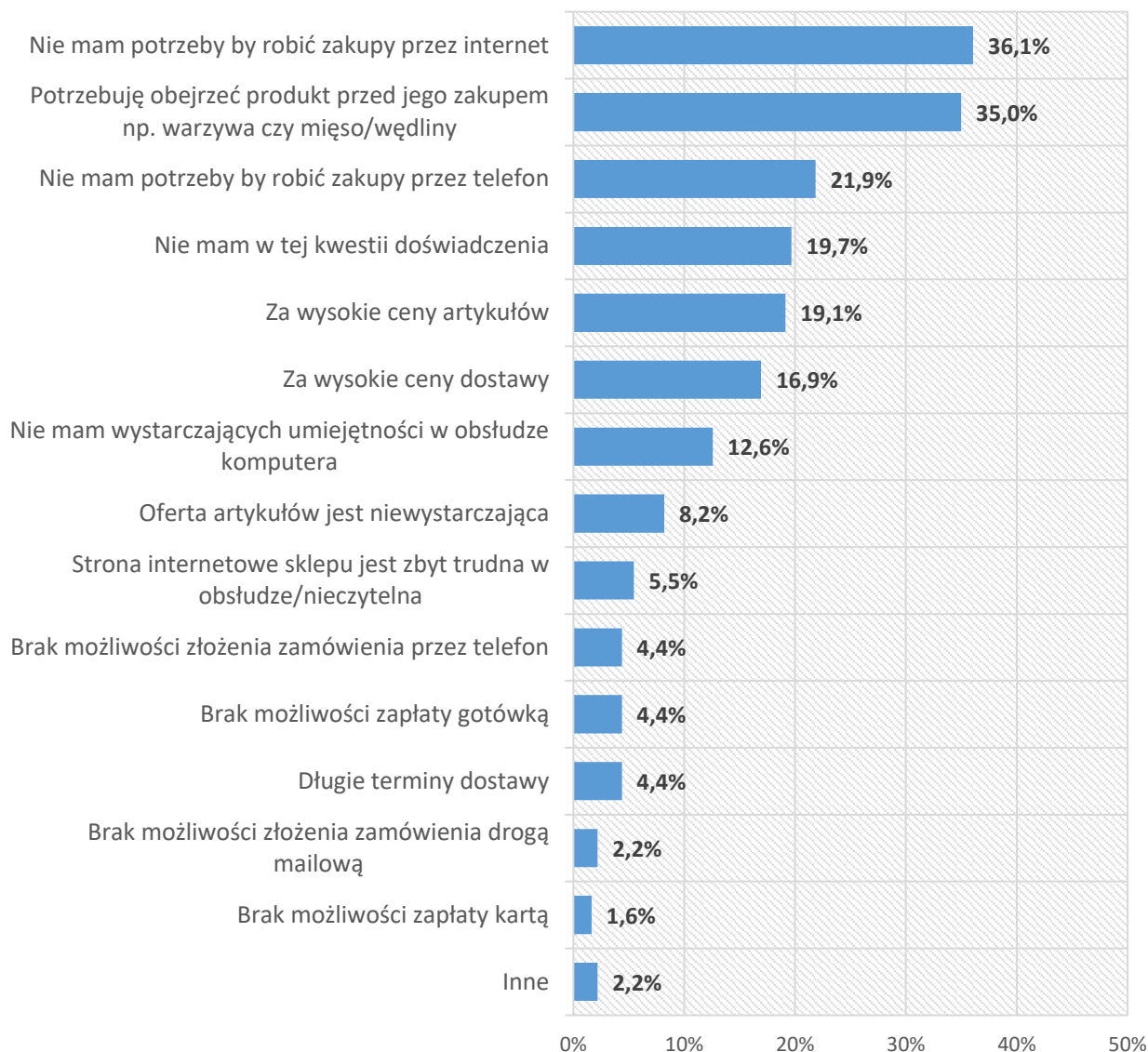

Źródło: ankieta CAWI, n=348; badani mogli wskazać kilka odpowiedzi

Respondentów zapytano również o powody niekorzystania z usług zamawiania artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu (można było wskazać kilka powodów wymienionych w kwestionariuszu i udzielić ewentualnie swobodnej wypowiedzi). Część respondentów nie ma potrzeby zamawiania zakupów przez Internet (36,1% wskazań) oraz przez telefon (21,9% wskazań) lub też potrzebuje obejrzeć produkt przed jego zakupem (35% wskazań). 19,7% wskazań odnosiło się do braku doświadczenia w zamawianiu zakupów z dostawą do domu, a kolejne 12,6% braku umiejętności w obsłudze komputera. Część osób nie zamawia zakupów do domu ze względu na zbyt wysokie ceny artykułów (19,1% wskazań) lub za wysokie koszty dostawy (16,9%).

Tylko kilku badanych zdecydowało się na swobodne wypowiedzi w omawianej kwestii. Osoby te nie kupują z dostawą do domu ze względu na ograniczony asortyment produktów, zbyt wysokie ceny artykułów lub zbyt długie terminy dostawy.

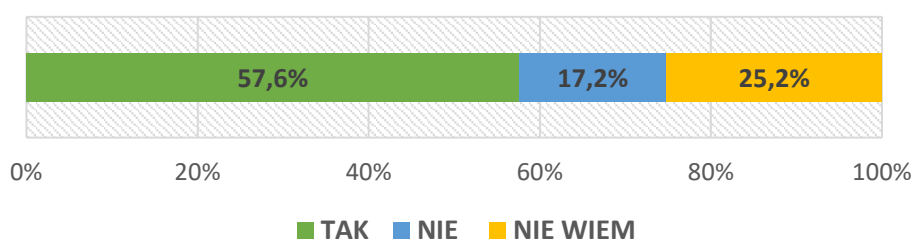
Rysunek 16. Odpowiedzi na pytanie: Jakie są powody niekorzystania przez Pana/Panią z usług zamawiania artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu?

Źródło: ankieta CAWI, n=183; badani mogli wskazać kilka odpowiedzi

Co piąty badany (20%) oświadczył, że w miejscu jego zamieszkania nie ma możliwości zamawiania zakupów z dostawą do domu, a 15% osób nie ma na ten temat wiedzy. Z grupy 290 osób, które nie mają możliwości zamawiania produktów do domu lub nie wiedzą o takiej możliwości **57,6 % deklaruje, że gdyby miało taką możliwość, to zamawiałaby zakupy z dostawą do domu.**

Rysunek 17. Odpowiedzi na pytanie: Czy gdyby miał/a Pan/Pani możliwość zamawiania artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu to czy korzystał/a by Pan/Pani z takiej możliwości?

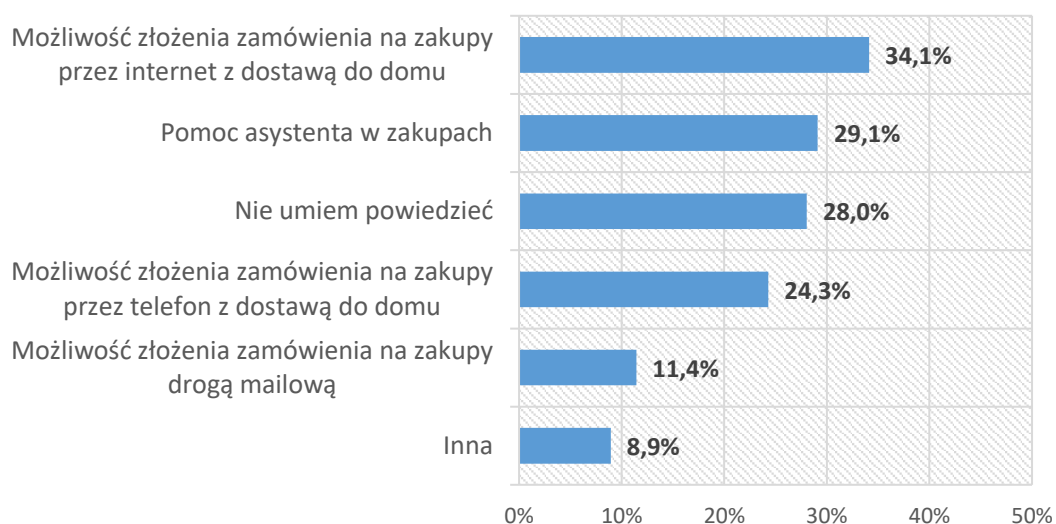

Źródło: ankieta CAWI, n=290

Spośród 821 respondentów 31,8% oświadczało, że nie potrzebuje pomocy w realizacji zakupów. Pozostali respondenci poproszeni zostali o wypowiedzenie się na temat oczekiwanych form wsparcia w dokonywaniu zakupów artykułów pierwszej potrzeby (można było zaznaczyć kilka odpowiedzi, a także udzielić indywidualnej/swobodnej wypowiedzi).

Na to pytanie odpowiedziało 560 osób. Istotną kwestią jest **umożliwienie złożenia zamówienia przez Internet (34,1% wskazań) oraz przez telefon (24,3% wskazań).** Zgłoszono także **postulat wsparcia przy realizacji zakupów ze strony asystenta (29,1% wskazań).**

Rysunek 18. Odpowiedzi na pytania: Jaka pomoc przydałaby się Panu/Pani w dokonywaniu zakupów artykułów pierwszej potrzeby?

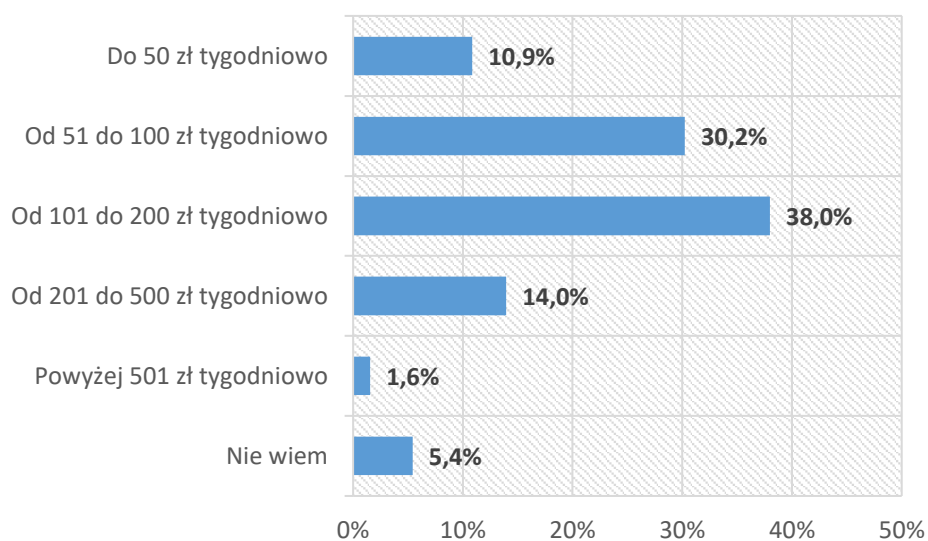
Źródło: ankieta CAWI, n=560; badani mogli wskazać kilka odpowiedzi

Badani, w ramach swobodnej wypowiedzi, wskazywali na potrzebę wsparcia ze strony osób trzecich ze względu na trudności w zdobyciu wszystkich niezbędnych produktów (w tym przede wszystkim świeżych produktów i leków przez Internet), a także problemy z bezpośrednim załatwianiem zakupów typu bariery architektoniczne, problemy z dostosowaniem sklepów itp., tj. problemy nie związane ze stanem epidemii. Niektórzy wskazywali wprost na potrzebę wsparcia ze strony asystenta. Część respondentów zwracała

uwagę na to, że produkty zamawiane przez Internet są droższe i ich dostarczenie wymaga opłacenia kosztów dostawy, dlatego postulują wsparcie finansowe.

Osobom mieszkającym samodzielnie zadano również pytanie dotyczące tygodniowych wydatków na zakup artykułów pierwszej potrzeby. Z danych wynika, że najczęściej są to kwoty w przedziale od 101 do 200 zł – 38% odpowiedzi; prawie 1/3 badanych (30,2%) wskazała wydatki w przedziale od 51 do 100 zł. Co dziesiąty badany na produkty pierwszej potrzeby tygodniowo wydaje do 50 zł.

Rysunek 19. Odpowiedzi na pytanie: Jaka kwota przeznaczana jest tygodniowo w Pana/Pani gospodarstwie domowym na zakup artykułów pierwszej potrzeby?

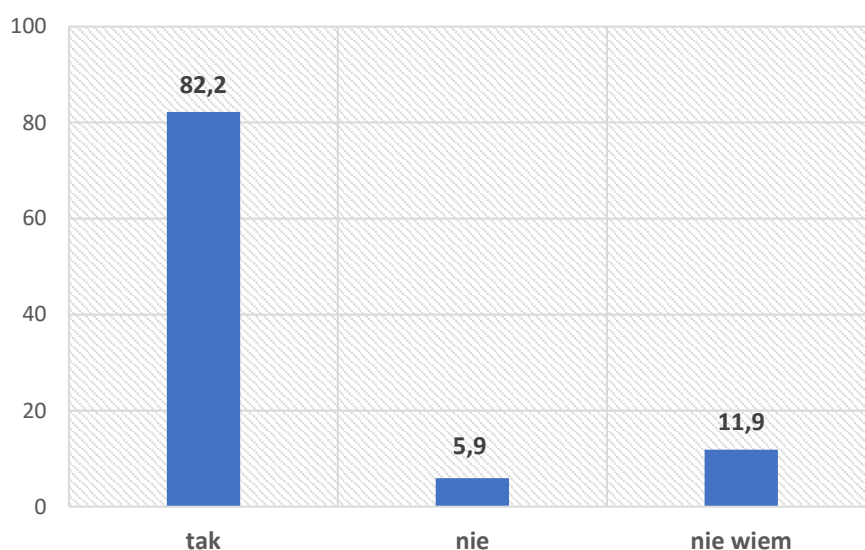
Źródło: ankieta CAWI, n=129; odpowiedzi osób niepełnosprawnych mieszkających samodzielnie

2. Wyniki badania powiatów i miast na prawach powiatu

Ankiety przesłano do wszystkich powiatów i miast na prawach powiatu (ogółem do 380 jednostek). Wypełnioną ankietę otrzymano ze 101 jednostek (co stanowi 26,6% populacji), w tym z 77 powiatów i 18 miast na prawach powiatu (6 badanych nie podało nazwy jednostki, co uniemożliwiło zaliczenie do jednej z wymienionych grup).

Na terenie większości jednostek, które wzięły udział w badaniu (83 jednostki - 82% badanych, w tym wszystkie miasta na prawach powiatu) możliwe jest dokonanie zakupów artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu.

Rysunek 20. Odpowiedzi na pytanie: Czy na terenie Państwa powiatu możliwe jest dokonanie zakupów artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu? (dane w %)

Źródło: ankieta CAWI, n=101

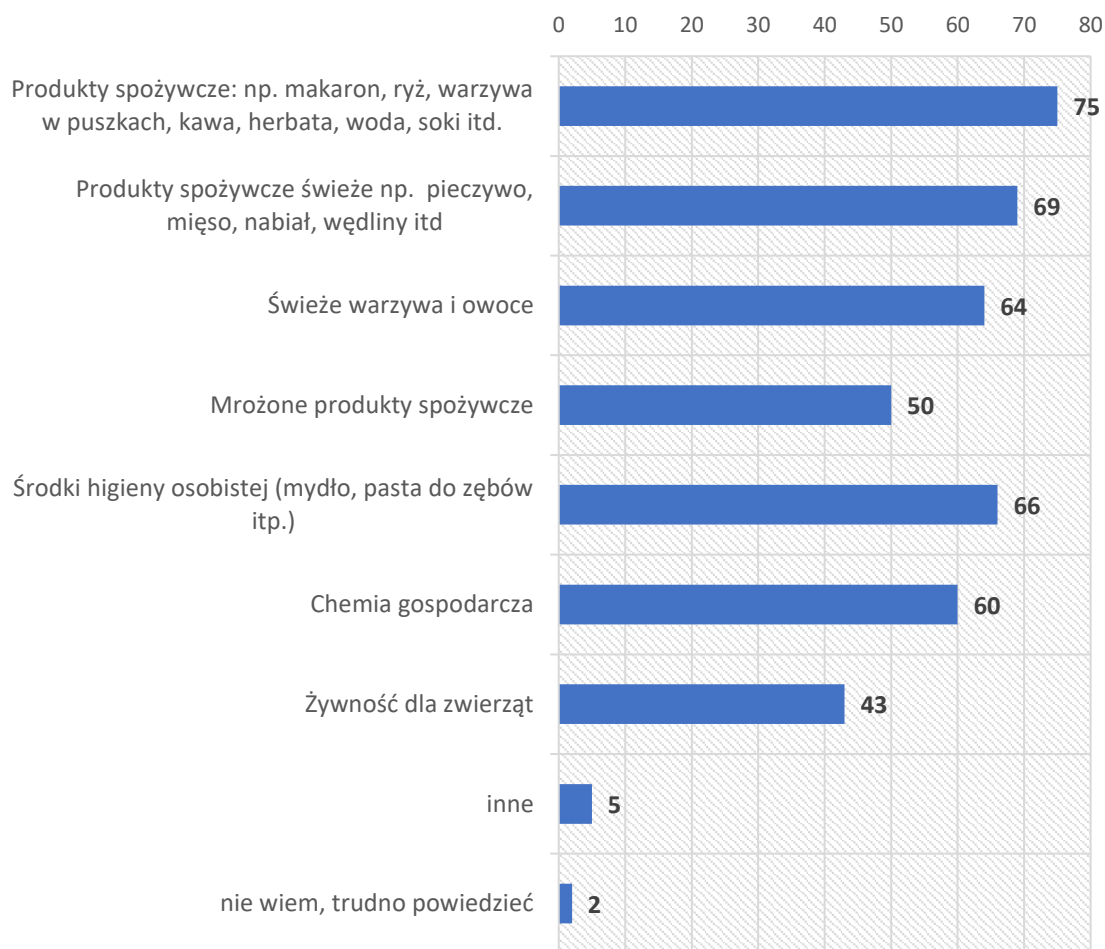
Zaledwie w 25 przypadkach na 83 możliwa jest dostawa na tereny wiejskie. W pozostałych przypadkach możliwa jest ona na terenie miasta powiatowego, rzadziej – do innych miast powiatu.

Badani zostali poproszeni o wskazanie, jaki asortyment artykułów pierwszej potrzeby można zamówić z dostawą do domu. Kilku respondentów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie, wyjaśniając to brakiem wiedzy na ten temat. Z udzielonych odpowiedzi (75) wynika, że wszędzie tam, gdzie dostawy do domu są możliwe, na pewno można zamówić trwałe produkty spożywcze, takie jak herbata, kawa, makarony, kasze, soki itp. Stosunkowo najtrudniej jest z kupnem świeżych owoców i warzyw (tylko w 50 z 75 jednostek, z których uzyskano informacje na ten temat).

Zaskakuje niewielka liczba wskazań, jeśli chodzi o żywność dla zwierząt, bowiem z badania danych zastanych wynika, że jest to produkt wyjątkowo łatwo dostępny nie tylko w sieciach handlowych, ale też w wyspecjalizowanych sklepach z artykułami dla zwierząt, od dawna prowadzących sprzedaż on-line. Poniżej zawarto szczegółowe dane dotyczące artykułów dostępnych w zakupach on-line.

Rysunek 21. Odpowiedzi na pytanie: Jaki asortyment artykułów pierwszej potrzeby można zamówić z dostawą do domu? (dane w liczbach)

Źródło: ankieta CAWI, n=83; badani odnosili się do wszystkich artykułów

Można zauważyć pewne różnice między wskazaniami z miast na prawach powiatu i z powiatów:

- w miastach na prawach powiatu generalnie dostęp do produktów dostarczanych do domu jest lepszy, dotyczy to wszystkich artykułów,
- w szczególności zauważalny jest lepszy dostęp do takich artykułów, jak chemia gospodarcza, mrożone produkty spożywcze i żywność dla zwierząt.

Na możliwość zakupu z dostawą do domu innych niż wymienione w ankiecie produkty wskazano w dwóch jednostkach; dotyczy to leków i mleka dla dzieci.

Zdaniem badanych najczęściej praktykowaną formą dokonywania zamówienia artykułów z dostawą do domu jest telefon (70 wskazań na 82 udzielone w tym pytaniu odpowiedzi), a następnie zamawianie przez stronę internetową (51 wskazań) oraz mail (35 wskazań).

88 ze 101 biorących udział w badaniu jednostek twierdzi, że na ich terenie są podejmowane dodatkowe działania na rzecz mieszkańców, w tym również osób z niepełnosprawnościami, związane ze stanem epidemii. Są w tej grupie wszystkie miasta na prawach powiatu.

W kwestionariuszu ankiety wskazany był katalog prawdopodobnych działań oraz przewidziano miejsce do dopisania innych inicjatyw.

Tabela 3. Dodatkowe działania podejmowane przez JST na rzecz mieszkańców w związku z epidemią

Lp.	Działanie	Liczba jednostek deklarujących podejmowanie danego działania
1	Uruchomienie telefonicznych dyżurów psychologa	68
2	Uruchomienie telefonicznych dyżurów prawnika	60
3	Zakup środków ochrony dla mieszkańców domów pomocy społecznej	58
4	Zakup środków ochrony (maseczki, rękawiczki, płyny odkażające itp.) do rozdawania mieszkańcom powiatu	36
5	Organizacja pomocy w zakresie dostarczania zakupów artykułów pierwszej potrzeby dla osób potrzebujących, w tym również osób niepełnosprawnych	32
6	Zakup dodatkowego wyposażenia medycznego dla domów pomocy społecznej	28
7	Organizacja dostaw gotowych posiłków	20
8	Uruchomienie usług transportowych	10

Źródło: ankieta CAWI, n=88

Na podejmowanie innych jeszcze działań wskazało 11 jednostek. Były to następujące działania:

- realizacja programu Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi – Moduł III (5 wskazań),
- uruchomienie dodatkowych telefonów interwencyjnych (4 wskazania) – pedagog, pracownicy socjalni, pełnomocnik ds. osób niepełnosprawnych,
- przekazanie dodatkowych środków finansowych dla szpitali (2 wskazania),
- szycie i dystrybucja maseczek (2 wskazania),

oraz pojedyncze wskazania

- zakupy dla osób starszych i niepełnosprawnych,
- zakupy leków,
- zdalne usługi opiekuńcze dla dzieci i dorosłych ze spektrum autyzmu i afazją.

Na pytanie: „Czy planujecie Państwo podjęcie jakichś dodatkowych działań na rzecz osób niepełnosprawnych, związanych ze stanem epidemii?” zdecydowanie twierdząco odpowiedziało tylko 21 jednostek, jednocześnie jednak kategorycznie „nie” odpowiedziało zaledwie 8. Pozostali – 72 jednostki – stwierdzili, że *trudno powiedzieć, plany nie są obecnie w*

żaden sposób skonkretyzowane. W efekcie informację o potencjalnych przyszłych działaniach uzyskano od 21 respondentów. Oprócz deklaracji ze strony 7 respondentów dotyczących zamiaru przystąpienia do programu Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi – Moduł III, w pojedynczych przypadkach wymieniono następujące działania:

- dodatkowe wsparcie psychologiczne/ doradcze dla osób szczególnie dotkniętych skutkami epidemii,
- prowadzenie działań informacyjnych,
- doraźne organizowanie pomocy,
- wejście do stowarzyszenia Bank Żywności,
- utrzymywanie kontaktów telefonicznych z podopiecznymi PCPR,
- oddelegowanie pracowników PCPR do placówki opiekuńczo-wychowawczej,
- pomoc w formie przekazywania żywności,
- uruchomienie obsługi bezpośredniej dla osób wykluczonych internetowo,
- zakup wyposażenia medycznego dla DPS,
- zlecenie przeprowadzania rehabilitacji domowej dla osób niepełnosprawnych.

Na końcu ankiety zamieszczono prośbę o przedstawienie uwag/przemyśleń w kwestii potrzeby dodatkowego wsparcia osób niepełnosprawnych/ich rodzin w związku ze stanem epidemii. Na tę prośbę zareagowało 29 respondentów. Kilkoro z nich stwierdziło, że bezpośrednio działania na rzecz mieszkańców, w tym osób niepełnosprawnych, podejmują gminy z terenu powiatu i są one wystarczające (4 komentarze), a osoby niepełnosprawne nie sygnalizują potrzeb (3 komentarze), np.:

Na terenie naszego powiatu są 4 gminy. W każdej z gmin jest ośrodek pomocy społecznej. I to właśnie te placówki w związku ze stanem epidemii zajęły się organizacją zakupów dla swoich mieszkańców (w tym osób starszych, niepełnosprawnych,..). Znają najlepiej mieszkańców na swoim terenie. Dlatego samorząd powiatowy nie organizował dodatkowego wsparcia dla osób niepełnosprawnych.

Na terenie naszego powiatu na chwilę obecną brak jest zgłoszeń potrzeb przez osoby niepełnosprawne. Z informacji uzyskanych od osób niepełnosprawnych wynika, iż głównie rodzina opiekuje się tymi osobami.

Na chwilę obecną osoby niepełnosprawne mają zapewnioną pomoc. Dalsza ewentualna pomoc udzielana będzie w zależności od potrzeb i zmieniającej się sytuacji epidemicznej.

Poza tym zwrócono uwagę na potrzebę rozwiązania problemu utrudnionego obecnie dostępu do opieki medycznej (lekarze POZ, specjaliści, pielęgniarki rodzinne) oraz do rehabilitacji, a także do leków (zamówiony przez Internet lek na receptę należy odebrać w aptece). Respondenci sygnalizują także potrzebę zwiększenia wsparcia dla mieszkających samotnie osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, dla Domów Pomocy Społecznej oraz wsparcia psychologicznego dla osób niepełnosprawnych, co jednak wiąże się z

potrzebą przekazania powiatom dodatkowych środków. Wskazano na potrzebę uprzywilejowania pracowników socjalnych dokonujących zakupów dla osób objętych opieką w sklepach (pierwszeństwo w kolejce). Jeden z respondentów wskazał na potrzebę wspierania dzieci w korzystaniu z nauczania zdalnego, w tym niepełnosprawnych z rodzinnej pieczy zastępczej. Pojawił się także postulat szerszego dofinansowania zakupu komputera, stanowiącego obecnie główny sposób zapewnienia dostępu do informacji, kontaktów i pomocy. I wreszcie, myśląc już o po-epidemicznej przyszłości, wskazano na konieczność uruchomienia projektów doradztwa dla osób z niepełnosprawnościami, których celem będzie odwrócenie regresu, jaki nastąpił podczas izolacji, a także wsparcia finansowego dla podmiotów ekonomii społecznej, które zatrudniają osoby z niepełnosprawnościami.

3. Wyniki badania gmin

Ankiety rozesłano do 2 411 gmin, z których otrzymano 412 wypełnionych ankiet, co stanowi 17% ogółu. Struktura otrzymanej próby, jeśli chodzi o typ gminy jest zbliżona do struktury populacji.

Tabela 4. Struktura próby wobec struktury populacji wg typu gminy

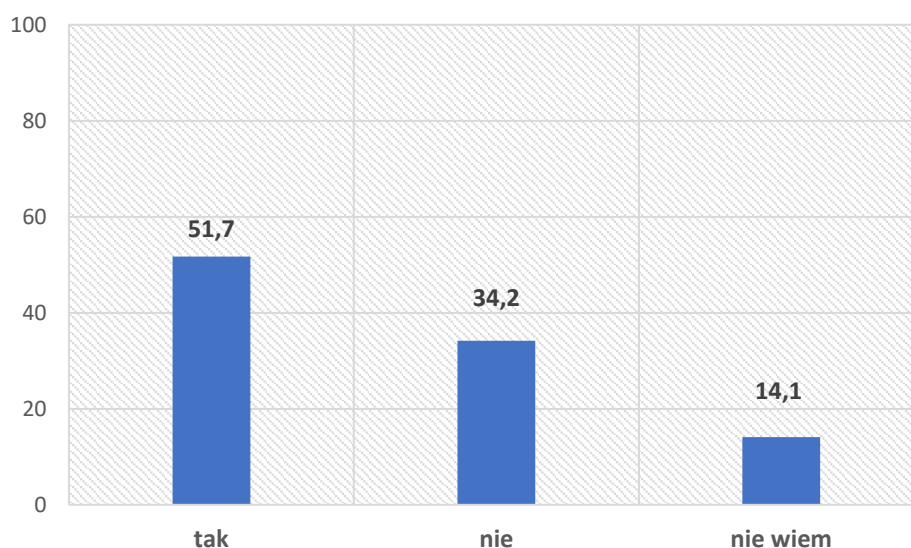
Typ gminy	Udział w populacji (%)	Udział w próbie (%)
Gmina miejska (GM)	9,9	13,1
Gmina miejsko-wiejska (GMW)	26,0	26,4
Gmina wiejska (GW)	64,1	60,4

Źródło: dane GUS i dane z badania CAWI

Należy zastrzec, że w 29 przypadkach nie było możliwe określenie typu gminy.

Badanie pokazało, że dokonanie zakupów artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu możliwe jest tylko na terenie niewiele ponad połowy badanych gmin.

Rysunek 22. Odpowiedzi na pytanie: Czy na terenie Państwa gminy możliwe jest dokonanie zakupów artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu? (dane w %)

Źródło: badanie CAWI, n=412

Co istotne, jeśli już taka możliwość istnieje, to dotyczy najczęściej terenu całej gminy – tak twierdzi 76,2% badanych, podczas gdy zdaniem 7,5% dostawa możliwa jest wyłącznie na terenie miasta siedziby gminy; 16,4% badanych nie ma w tym zakresie wiedzy.

Konieczne jest w tym miejscu zwrócenie uwagi na odmienną sytuację poszczególnych typów gmin. Wśród tych, na terenie których możliwe są zakupy z dostawą do domu, częściej niż w całej próbie występują gminy miejskie, a rzadziej – gminy wiejskie.

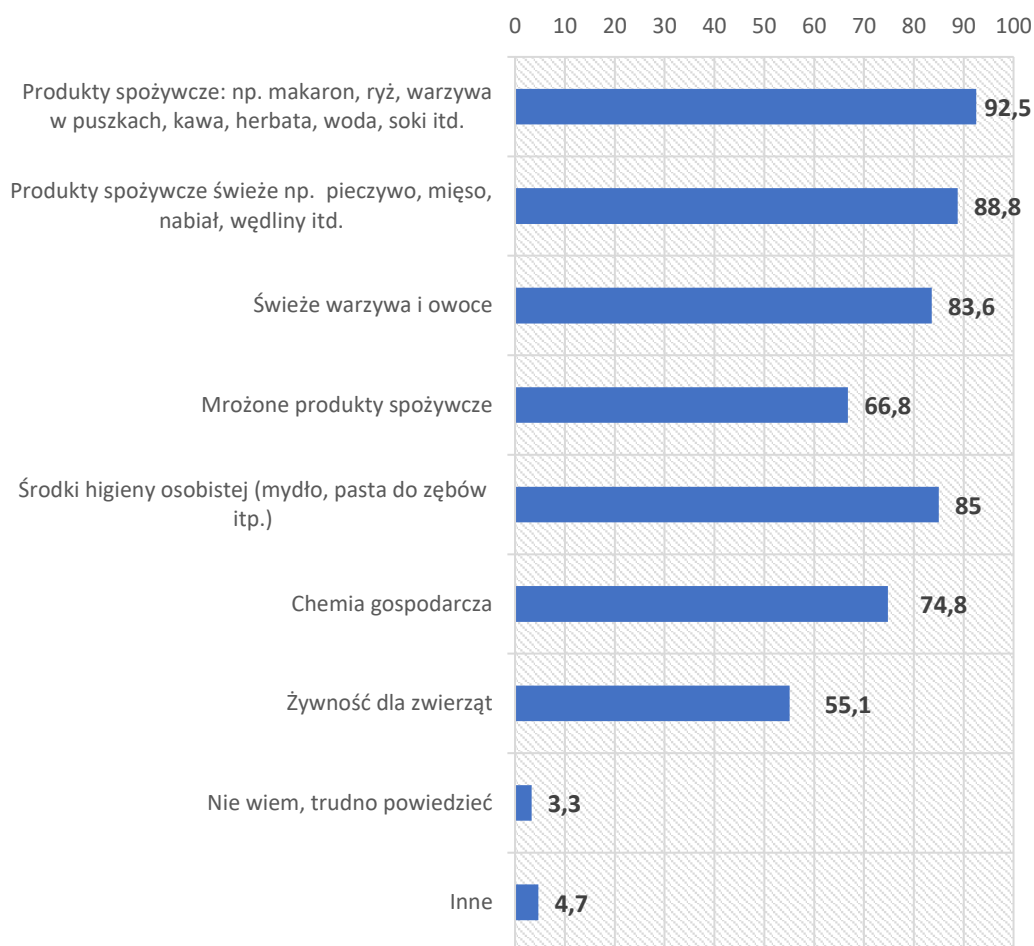
Tabela 5. Możliwość dokonywania zakupów z dostawą do domu wg typu gminy

Typ gminy	Udział gmin, na terenie których możliwe są analizowane zakupy (%)	Udział gmin w próbie (%)
Gmina miejska (GM)	18,7	13,1
Gmina miejsko-wiejska (GMW)	27,1	26,4
Gmina wiejska (GW)	54,2	60,4

Źródło: badanie CAWI, n=214

Podobnie jak w przypadku badania powiatów, również respondenci z badania gmin najliczniej wskazują na możliwość dokonania zakupu z dostawą do domu trwałych produktów spożywczych. Najtrudniej jest z zakupem mrożonek oraz żywności dla zwierząt. Poniżej zawarto szczegółowe dane dotyczące artykułów dostępnych w zakupach on-line.

Rysunek 23. Odpowiedzi na pytanie: Jaki asortyment artykułów pierwszej potrzeby można zamówić z dostawą do domu? (dane w %)

Źródło: badanie CAWI, n=214

Wśród innych artykułów badani wymienili leki (9 wskazań) i gotowe posiłki (1 wskazanie).

Nie zaobserwowano różnic w dostępie do poszczególnych kategorii asortymentu pomiędzy gminami miejskimi, miejsko-wiejskimi i wiejskimi.

Zdaniem respondentów zakupy z dostawą do domu najczęściej można zrobić przez telefon (63,5%), a następnie mailowo (20,3%) i przez stronę internetową (14,8%).

Dodatkowe działania na rzecz mieszkańców, w tym również osób z niepełnosprawnościami, związane ze stanem epidemii podejmuje zdecydowana większość badanych gmin – 82,8%.

W tabeli poniżej przedstawiono wszystkie wskazane działania, również te wykazane w kategorii „inne”, które skatalogowano. Dla gmin szczególnie istotne okazały się działania związane z dystrybucją wśród mieszkańców środków ochrony osobistej oraz organizowanie pomocy w zakresie dostarczania zakupów artykułów pierwszej potrzeby. Wysoką aktywność wykazywały gminy także w zakresie uruchamiania zdalnych konsultacji psychologicznych.

Tabela 6. Dodatkowe działania podejmowane przez gminy na rzecz mieszkańców w związku z epidemią

Lp.	Działanie	Odsetek jednostek deklarujących podejmowanie danego działania
1	Zakup środków ochrony (maseczki, rękawiczki, płyny odkażające itp.) do rozdawania mieszkańcom gminy	76,8
2	Organizacja pomocy w zakresie dostarczania zakupów artykułów pierwszej potrzeby dla osób potrzebujących, w tym również osób niepełnosprawnych	70,7
3	Uruchomienie telefonicznych dyżurów psychologa	46,6
4	Organizacja dostaw gotowych posiłków	27,6
5	Uruchomienie telefonicznych dyżurów prawnika	20,2
6	Uruchomienie telefonicznych dyżurów pracowników socjalnych	12,3
7	Zakup środków ochrony dla mieszkańców domów pomocy społecznej	7,6
8	Rozdawanie żywności (Bank Żywności, PO PŻ)	5,6
9	Organizowanie szycia i rozdawania maseczek	5,3
10	Uruchomienie usług transportowych	4,4
11	Organizowanie wolontariatu	2,1
12	Zakupy dla szpitali	2,1
13	Zakup dodatkowego wyposażenia medycznego dla domów pomocy społecznej	1,5

Źródło: ankieta CAWI, n=341

Zapytani, czy gmina planuje podjęcie jakichś dodatkowych działań na rzecz osób niepełnosprawnych, związanych ze stanem epidemii zdecydowana większość badanych – 81,8% - stwierdziła: *trudno powiedzieć, plany nie są obecnie w żaden sposób skonkretyzowane*. Zdecydowanie „tak” odpowiedziało tylko 7,5% badanych (32 gminy).

Wśród planowanych do podjęcia działań wymieniano przede wszystkim dostarczanie żywności i gotowych posiłków oraz środków ochrony osobistej, a także dowóz leków. Mowa jest także o poradach telefonicznych, organizowaniu usług transportowych czy wsparcia psychologicznego.

Swoimi uwagami i refleksjami na temat potrzeby dodatkowego wsparcia osób niepełnosprawnych/ich rodzin w związku ze stanem epidemii zechciało się podzielić 147 respondentów. W znaczącej części tych wypowiedzi (60) respondenci stwierdzają, że gmina (głównie siłami swoich ośrodków pomocy społecznej) na bieżąco monitoruje sytuację mieszkańców, w tym zwłaszcza osób niepełnosprawnych, starszych, niezaradnych i podejmuje niezbędne działania. Gminy pozostają w kontakcie ze swoimi klientami, pomagają w rozwiązywaniu pojawiających się problemów.

W gminie podjęto działania w zakresie wsparcia mieszkańców w okresie epidemii, na bieżąco analizowane są potrzeby i przyjmowane uwagi w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym.

Pracownicy OPS starają się na bieżąco odpowiadać na potrzeby jakie płyną ze strony osób niepełnosprawnych związane z obecną sytuacją epidemiologiczną.

Na bieżąco reagujemy na zgłaszane potrzeby i oczekiwania osób starszych i niepełnosprawnych. jednak zainteresowanie zorganizowana pomocą jest stosunkowo niewielkie.

Zwraca się także uwagę, że osoby niepełnosprawne z reguły mają zapewnioną pomoc rodziny – dotyczy to zwłaszcza terenów wiejskich.

W małych gminach wiejskich problem jest mniej odczuwalny, gdyż w większości przypadków w zaspakajanie potrzeb angażują się rodziny, można liczyć na wsparcie sąsiadów. Ludzie się znają, zgłaszają problemy lub pomagają sobie wzajemnie. Lepsze jest także rozeznanie sytuacji przez instytucje pomocowe czy NGO.

Nie oznacza to oczywiście, że nie ma żadnych potrzeb. Respondenci z gmin zwracają uwagę na dwie grupy potrzeb:

- pierwsza dotyczy mieszkańców, w tym osób niepełnosprawnych

Coraz silniej odczuwalne są utrudnienia w dostępie do podstawowej opieki zdrowotnej, lekarzy specjalistów, rehabilitacji i terapii zajęciowej. Nie wszędzie możliwe jest zaspokojenie zapotrzebowania na konsultacje psychologiczne (w tym też osobiste, interwencje domowe). Izolacja staje się coraz bardziej uciążliwa, skoro jednak wciąż jest niezbędna, to przydatne byłyby działania wolontariackie dające szansę na kontakt z drugą osobą, ale też umożliwienie zakupu komputerów dla osób niepełnosprawnych czy starszych. Nadal niezbędna jest pomoc w dokonywaniu zakupów i dostarczaniu posiłków, a także - choć już w niewielkim stopniu – zapewnieniu środków ochrony osobistej. Problemem bywają ograniczenia transportowe.

- druga dotyczy samych gmin

Mowa jest o potrzebie zapewnienia dodatkowych środków dla ośrodków pomocy społecznej na zatrudnienie opiekunek środowiskowych, ale też na zakup samochodu (w związku z organizowaniem zakupów dla mieszkańców potrzebujących takiej pomocy). Zwraca się także

uwagę na problem zaopatrzenia pracowników OPS w środki ochrony osobistej w kontekście ich wysokich cen. Pojawił się także postulat uruchomienia testów dla osób udzielających wsparcia osobom niepełnosprawnym (asystenci osób niepełnosprawnych, asystenci rodziny, fizjoterapeuci, logopedzi, terapeuci, realizatorzy usług opiekuńczych) oraz dla osób oczekujących na miejsce w placówkach opiekuńczych, np. DPS, ZOL, schronisko dla osób bezdomnych). Jeden z respondentów wskazał na potrzebę przekazania gminom *zaleceń/wytycznych dotyczących prowadzenia działalności placówek wsparcia w reżimie sanitarnym.*

4. Wyniki badania organizacji pozarządowych

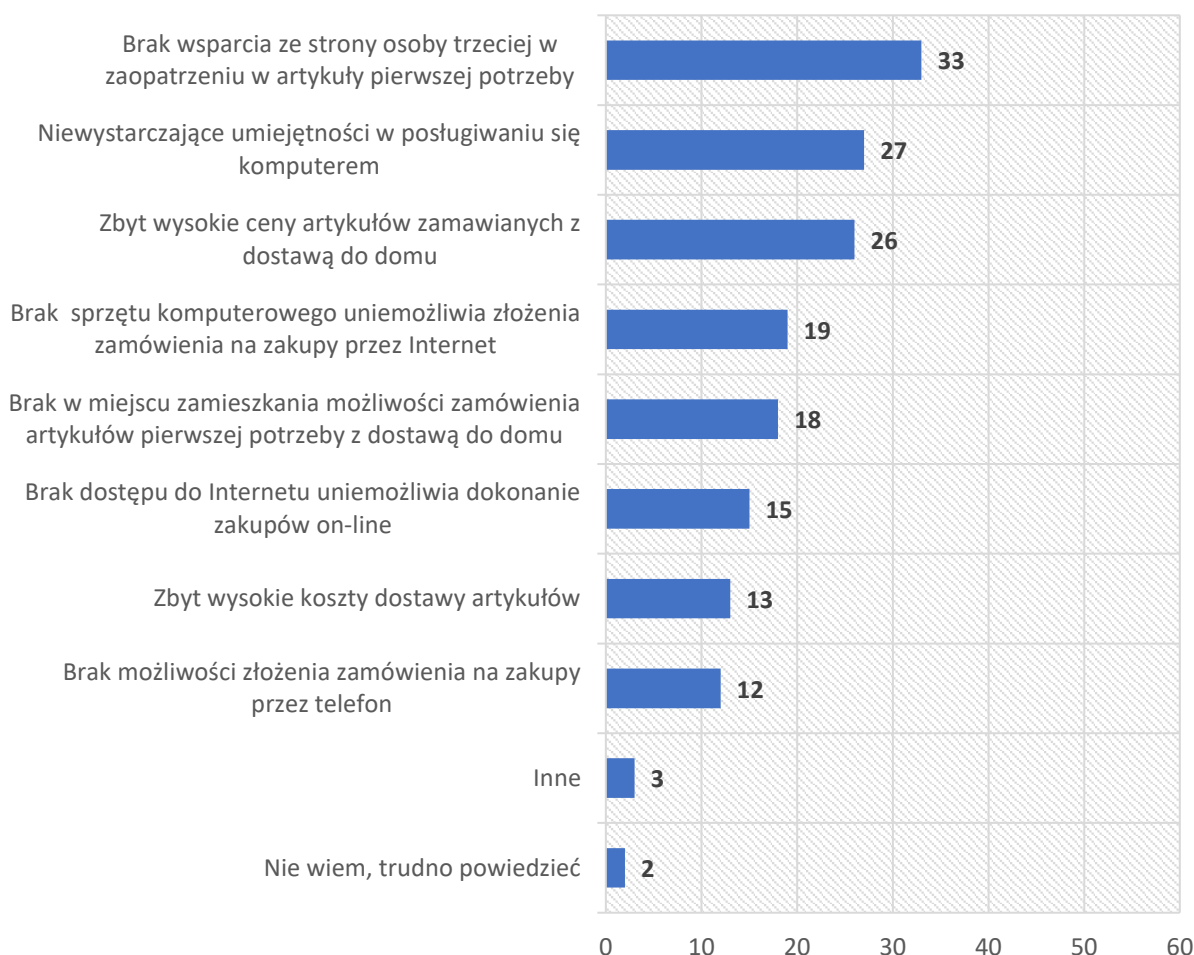
Ankieta została wysłana do organizacji pozarządowych, które obecnie realizują zadania zlecone przez PFRON na rzecz osób niepełnosprawnych (872 adresów e-mail). Odpowiedziało tylko 83 przedstawiciele organizacji (co stanowi 9% podmiotów realizujących zadania zlecone).

W ankiecie wzięło udział 25 organizacji z miast wojewódzkich, 14 miast powiatowych, 11 deklarujących inne miasto i 4 ze wsi.

52 organizacje zadeklarowały, że mają wiedzę o problemach osób niepełnosprawnych/ ich rodziny z zakupem artykułów pierwszej potrzeby wynikający z ogłoszonego stanu epidemii.

Zdaniem respondentów problemy te to przede wszystkim brak wsparcia ze strony osoby trzeciej w zaopatrzeniu w artykuły pierwszej potrzeby (33 z 52 wskazań), niewystarczające umiejętności w posługiwaniu się komputerem (27) oraz zbyt wysokie ceny artykułów zamawianych z dostawą do domu (26).

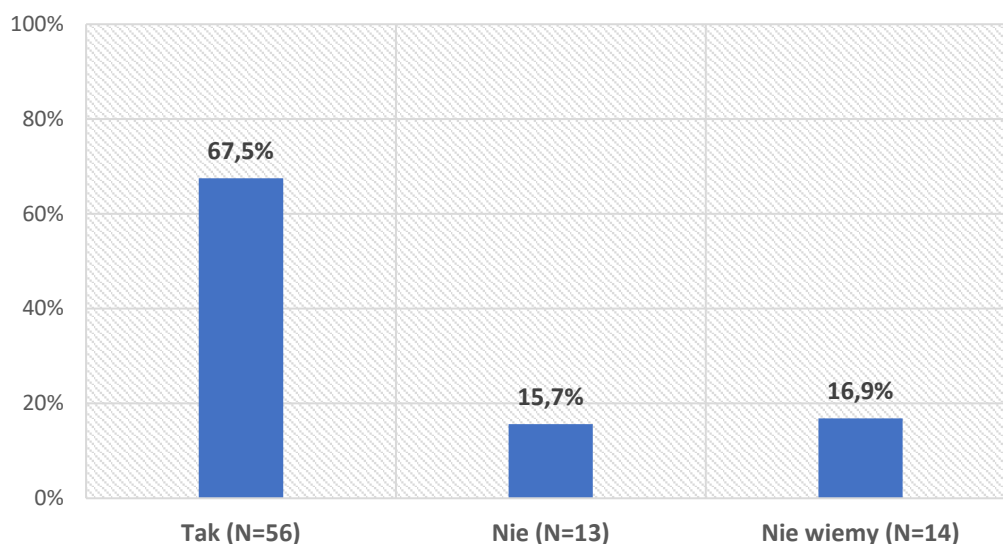
Rysunek 24. Odpowiedzi na pytanie: czego dotyczą problemy osób niepełnosprawnych związane z zaopatrywaniem w artykuły pierwszej potrzeby? (dane w liczbach)

Źródło: ankieta CAWI, n=52; pytanie wielokrotnego wyboru

Na terenie większości miejscowości, w których działają organizacje pozarządowe biorące wzięty udział w badaniu (56 jednostki), możliwe jest dokonanie zakupów artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu.

Rysunek 25. Odpowiedzi na pytanie: czy na terenie Państwa miejscowości można dokonać zakupów artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu?

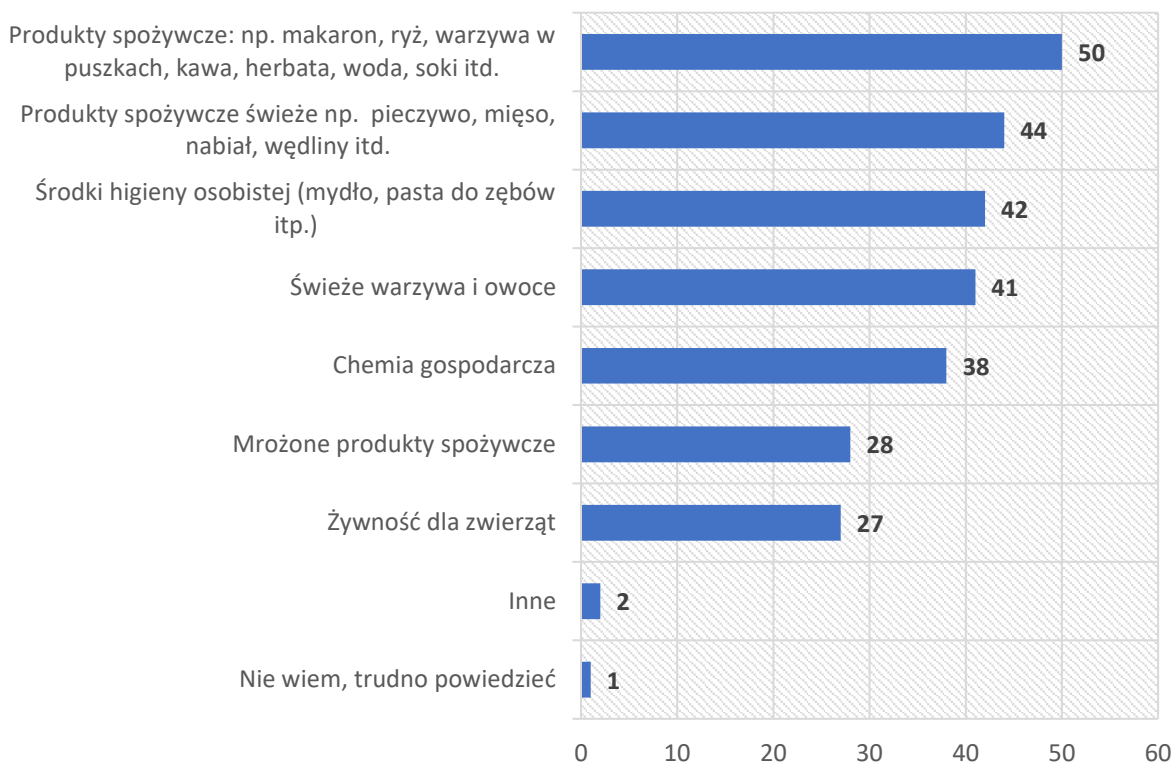

Źródło: ankieta CAWI, N=83

Dostawa zakupów do domu jest możliwa przede wszystkim na terenie miasta wojewódzkiego (33 wskazania), miasta powiatowego (22), rzadziej – do innych miast powiatu. Natomiast dostawa na tereny wiejskie została wskazana tylko w 3 przypadkach.

Badani zostali poproszeni o wskazanie, jaki asortyment artykułów pierwszej potrzeby można zamówić z dostawą do domu. Odpowiedzi na to pytanie udzieliły prawie wyłącznie organizacje z miast wojewódzkich i powiatowych. Z poniższego wykresu widać, że dostępność artykułów pierwszej potrzeby jest wysoka, ograniczenia dotyczą jedynie mrożonej żywności i żywności dla zwierząt.

Rysunek 26. Odpowiedzi na pytanie: Jaki asortyment artykułów pierwszej potrzeby można zamówić z dostawą do domu? (dane w liczbach)

Źródło: ankieta CAWI, n=56; pytanie wielokrotnego wyboru, badani odnosili się do wszystkich artykułów

Jednak gdy zestawimy dostępność poszczególnych artykułów pierwszej potrzeby w miastach wojewódzkich i powiatowych, to proporcja dostępności wynosi 2:1 - w miastach powiatowych taka możliwość jest 2 razy mniejsza niż w wojewódzkich.

Zdaniem badanych najczęściej praktykowaną formą dokonywania zamówienia artykułów z dostawą do domu jest strona internetowa sklepu (50 wskazań na 56 udzielone w tym pytaniu odpowiedzi), a następnie zamawianie przez telefon (28 wskazań) oraz e-mail (8 wskazań).

Wsparcie dla osób niepełnosprawnych w czasie epidemii deklaruje 57 z 83 organizacji pozarządowych.

Tabela 7. Wsparcie organizacji pozarządowych dla osób niepełnosprawnych lub/i ich rodzin

Lp.	Działanie	Liczba jednostek deklarujących podejmowanie danego działania
1	Usługi asystenckie, pomoc w domu, w tym robienie zakupów (12)	26
2	Wsparcie telefoniczne	16
3	Poradnictwo, gdzie szukać pomocy	15
4	Zajęcia zdalne, w tym rehabilitacja	13

5	Pomoc psychologiczna	10
6	Zdalne grupy wsparcia dla ON/ i opiekunów ON	7
7	Dostarczanie maseczek ochronnych	5
8	Dowożenie darmowych posiłków	5
9	Całościowa opieka nad osobą niepełnosprawną	3

Źródło: ankieta CAWI, N=57, pytanie otwarte, możliwość podania wielu odpowiedzi

Poproszono respondentów o podzielenie się przemyśleniami lub uwagami na temat potrzeby dodatkowego wsparcia osób niepełnosprawnych/ich rodzin w związku ze stanem epidemii. Na tę prośbę odpowiedziało 51 respondentów.

Najczęściej występujące uwagi:

- brak informacji o osobach potrzebujących pomocy,
- brak usług asystenckich/wytchnieniowych dla rodziców/opiekunów sprawujących opiekę nad osobami z niepełnosprawnością w miejscu zamieszkania, po zamknięciu szkół i ośrodków wsparcia,
- brak środków finansowych na pomoc (zakup środków ochrony osobistej np. maseczek), zapewnienie transportu, wynagrodzenia dla pracowników zajmujących się opieką,
- przydałoby się doposażanie osób niepełnosprawnych w sprzęt komputerowy i dostęp do Internetu, aby umożliwić kontakt z bliskimi oraz terapeutą,
- brak szczegółowych wytycznych, jak pomagać niesamodzielnym osobom w przypadku choroby opiekuna, w szczególności w czynnościach higienicznych, pomocy w ubieraniu się itd.

5. Wyniki badania warsztatów terapii zajęciowej

Ankiety przesłano do 698 warsztatów terapii zajęciowej (WTZ), co stanowi 96,5% ogółu WTZ w Polsce (723 podmioty – stan na III kwartał 2019 r.). Uzyskano zwrot w postaci 176 wypełnionych kwestionariuszy, z czego ostatecznie w wynikach uwzględniono 146 ankiet z WTZ (w 18 przypadkach ankieta została wypełniona dwukrotnie przez ten sam WTZ, 2 kwestionariusze wyłączone z analizy ze względu na to, że udzielane odpowiedzi wskazywały, że kwestionariusz był wypełniony przez osobę nie będącą przedstawicielem WTZ). Stopa zwrotu w badaniu CAWI z udziałem warsztatów terapii zajęciowej wyniosła 20,9%.

Nieco ponad 2/3 WTZ, które wzięły udział w badaniu, miały siedzibę na terenach miejskich.

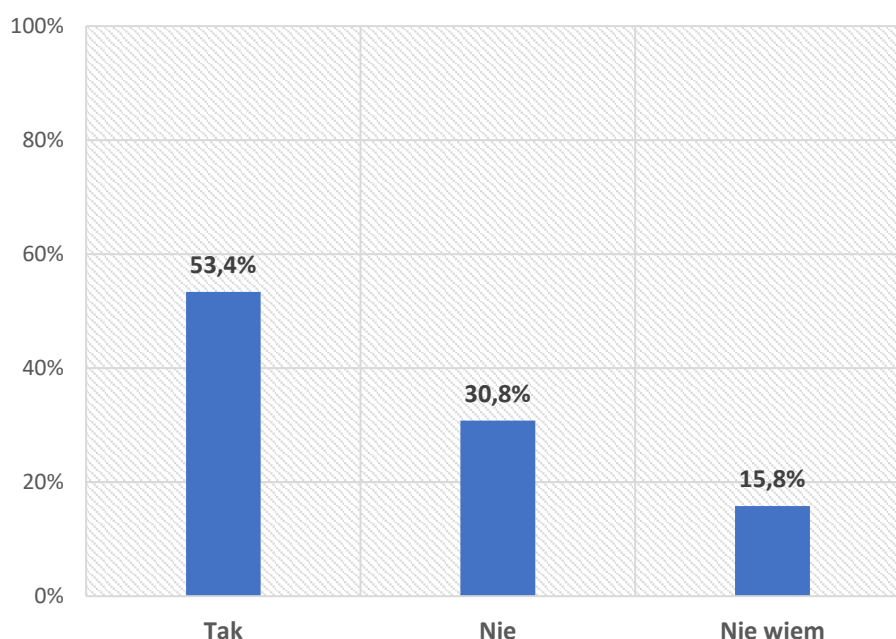
Tabela 8. Struktura próby – warsztaty terapii zajęciowej w podziale na lokalizację siedziby

Lokalizacja siedziby WTZ	Udział w próbie (%)
Obszar miejski	69,9
Obszar wiejski	30,1

Źródło: ankieta CAWI, n=146

Około połowa przebadanych jednostek (53,4%) zadeklarowała, że w ich rejonie działania możliwe jest dokonanie zakupów artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu.

Rysunek 27. Odpowiedzi na pytanie: Czy na terenie miejscowości, w której siedzibę ma Państwa WTZ można dokonać zakupów artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu?

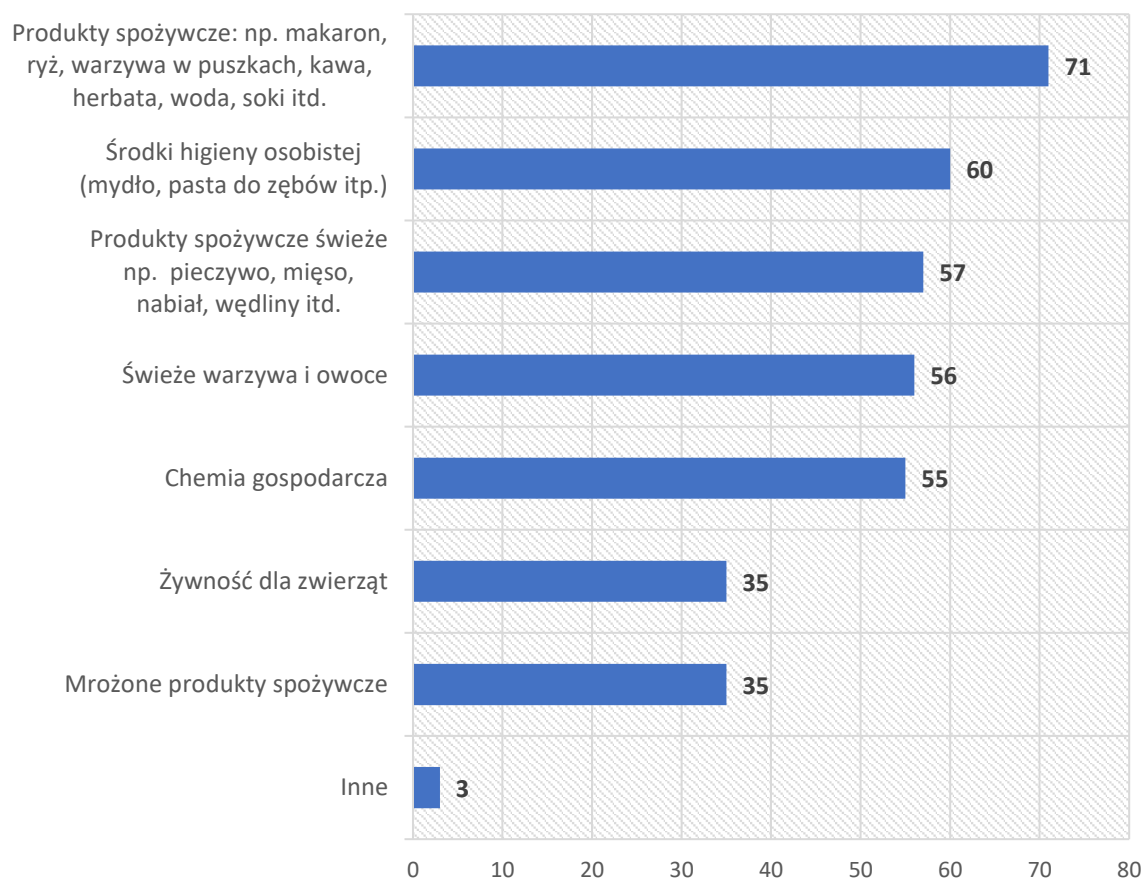

Źródło: ankieta CAWI, n=146

Zaledwie w 13 przypadkach na 44 możliwa jest dostawa na tereny wiejskie. Respondenci lepiej ocenili możliwość zamawiania artykułów pierwszej potrzeby na terenie miast powiatowych – dostawa możliwa w 34 przypadkach na 52, a najlepiej w miastach wojewódzkich - dostawa możliwa w 27 przypadkach z 32.

Respondenci zostali poproszeni o wskazanie, jaki asortyment artykułów pierwszej potrzeby można zamówić z dostawą do domu. Z udzielonych odpowiedzi (71 odpowiedzi na 74 możliwe) wynika, że niemal wszędzie tam, gdzie dostawy do domu są możliwe, na pewno można zamówić trwałe produkty spożywcze, takie jak herbata, kawa, makarony, kasze, soki itp. Stosunkowo najtrudniej jest z kupnem mrożonych produktów spożywczych - według przedstawicieli WZT jest to możliwe w 35 przypadkach. Zaskakuje niewielka liczba wskazań jeśli chodzi o żywność dla zwierząt, bowiem – jak już wskazano wcześniej - z badania danych zastanych wynika, że jest to produkt wyjątkowo łatwo dostępny nie tylko w sieciach handlowych, ale też w wyspecjalizowanych sklepach z artykułami dla zwierząt, od dawna prowadzących sprzedaż on-line. Zamówienie innych kategorii produktów z dostawą do domu, jak świeże produkty spożywcze takie jak pieczywo, nabiał, wędliny, świeże warzywa i owoce, środki higieny i chemia gospodarcza jest w większości przypadków możliwe – od 55 do 60 wskazań.

Rysunek 28. Odpowiedzi na pytanie: Jaki asortyment artykułów pierwszej potrzeby można zamówić z dostawą do domu? (dane w liczbach)

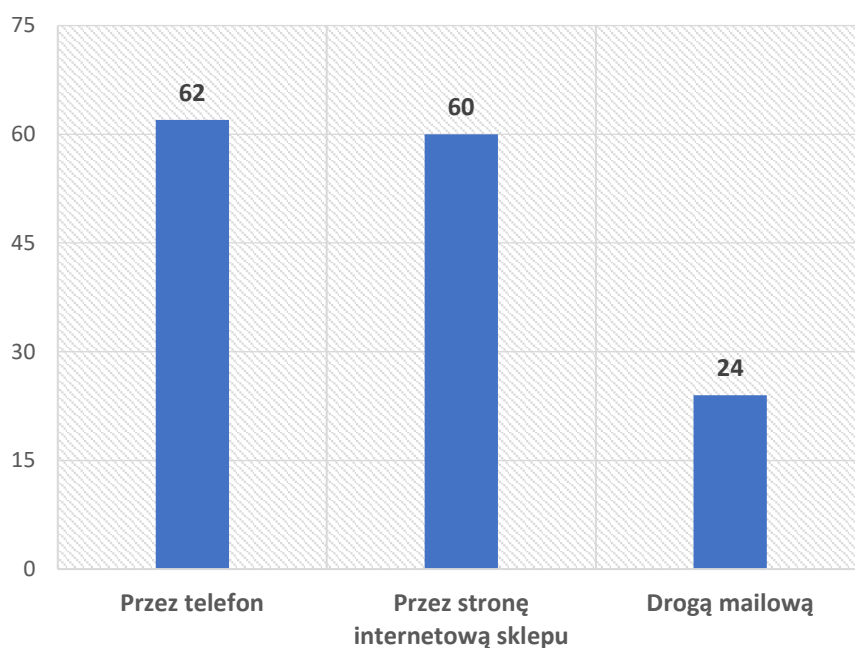

Źródło: ankieta CAWI, n=74, pytanie wielokrotnego wyboru, badani odnosili się do wszystkich artykułów

Niewielka liczebność próby – 146 ankiet, oraz niewielka liczba wypełnionych kwestionariuszy z obszarów wiejskich – 44, w tym jedynie 13 jednostek, które udzielały odpowiedzi na to pytanie, uniemożliwia categoryczne wnioskowanie dotyczące różnic pomiędzy rejonami miejskimi i wiejskimi w kwestii dostępności w dostawie określonych kategorii produktów.

Spośród przedstawicieli warsztatów terapii zajęciowej, którzy zadeklarowali, że na terenie miejscowości, w której znajduje się ośrodek jest możliwe zamówienie produktów z dostawą do domu (N=74), 62 wskazało, że dostępne jest składanie zamówień przez telefon, 60 wskazało możliwość dokonania zamówienia przez stronę internetową sklepu, a 24 osoby zaznaczyły możliwość zamówienia podstawowych produktów poprzez email.

Rysunek 29. Odpowiedzi na pytanie: W jakiej formie można dokonać zamówienia artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu? (dane w liczbach)

Źródło: ankieta CAWI, n=74, pytanie wielokrotnego wyboru, badani odnosili się do wszystkich sposobów zamawiania

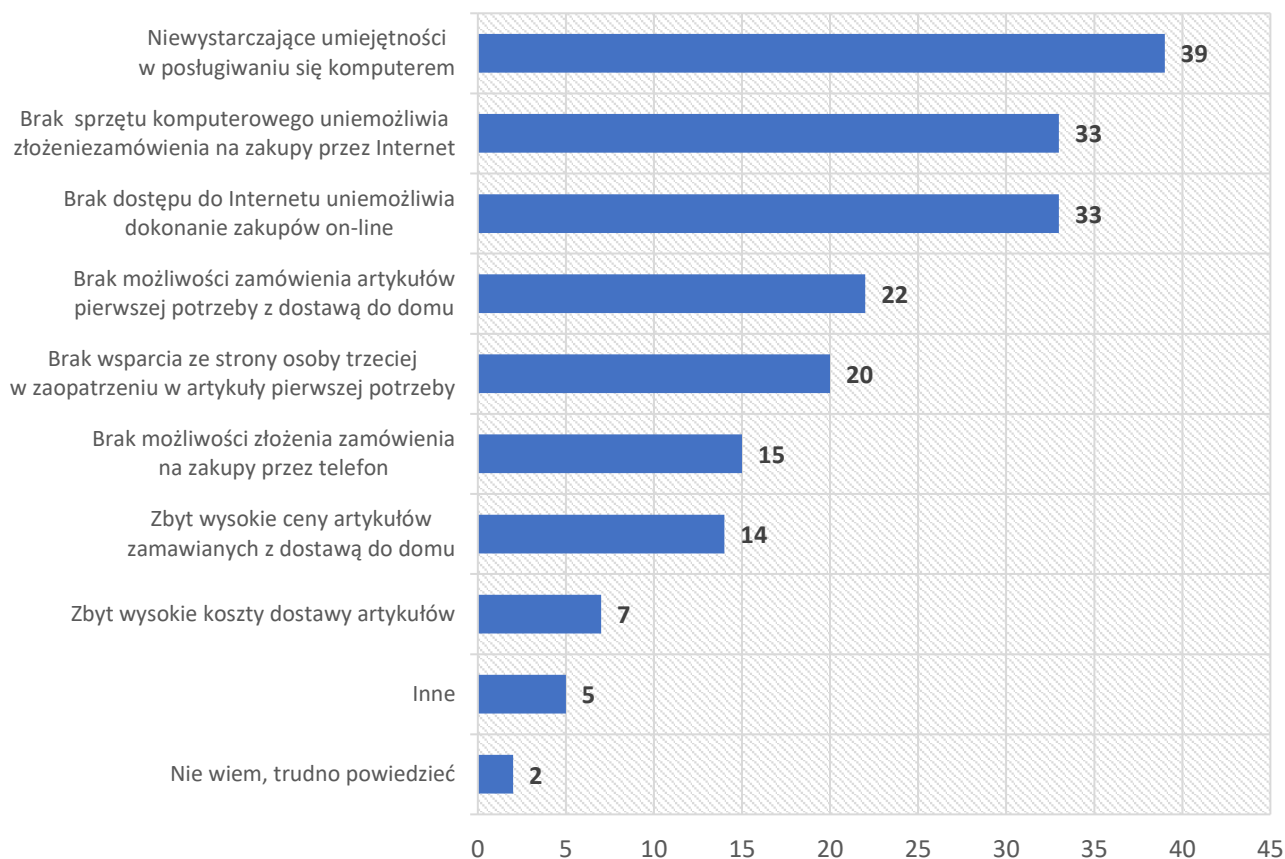
Zdania przedstawicieli WTZ w kwestii tego, czy dysponują informacją o problemach osób niepełnosprawnych lub ich rodzin z zakupem artykułów pierwszej potrzeby wynikających z ogłoszonego stanu epidemii były podzielone. Nieznacznie więcej niż połowa uczestników badania (56,8%) wskazało, że nie ma informacji o problemach osób niepełnosprawnych i ich rodzin związanych z zaopatrywaniem się w produkty pierwszej potrzeby.

Wśród problemów osób niepełnosprawnych związanych z zaopatrywaniem się w artykuły pierwszej potrzeby najczęściej wymieniane były (od 33 do 39 przypadków na 63 możliwe) kwestie związane z komputerem, w tym niewystarczające umiejętności w obsłudze komputera, ale także fizyczny brak komputera i dostępu do Internetu.

Najrzadziej respondenci wskazywali problem związany z kosztami – zbyt wysokie ceny produktów zamawianych z dostawą do domu – 14 przypadków i wysokie koszty dostawy – 7 przypadków.

Rysunek 30. Odpowiedzi na pytanie: Czy mają Państwo wiedzę czego dotyczą problemy osób niepełnosprawnych związane z zaopatrywaniem w artykuły pierwszej potrzeby? (dane w liczbach)

Źródło: ankieta CAWI, n=63, pytanie wielokrotnego wyboru, badani mieli możliwość wyboru do maksymalnie 4 pozycji

Dodatkowe działania na rzecz mieszkańców, w tym również osób z niepełnosprawnościami, związane ze stanem epidemii podejmuje zdecydowana większość - 96,6% badanych warsztatów terapii zajęciowej (141). W tabeli poniżej przedstawiono wszystkie wskazane działania w ramach kategorii utworzono w wyniku analizy wskazań respondentów.

Zdecydowana większość WTZ - 111 podmiotów - utrzymuje kontakt ze swoimi podopiecznymi, najczęściej w formie telefonicznej, starając się na bieżąco pomagać w rozwiązywaniu problemów związanych z epidemią. Rzadziej wykorzystywane są inne formy komunikacji zdalnej, jak np. email, komunikatory/aplikacje (np. Facebook, Skype, Whatsapp). W rzeczywistości ta liczba może być nawet wyższa, gdyż zdarzały się odpowiedzi, w których informacja o kontakcie telefonicznym nie była wyrażona wprost, jednakże np. organizowany był dowóz zakupów spożywczych i dostawa maseczek, więc prawdopodobnie ten kontakt telefoniczny również występował. Wysoką aktywność wykazywały warsztaty terapii zajęciowej także w zakresie uruchamiania zdalnego wsparcia psychicznego.

Na działania związane z pomocą w robieniu zakupów wskazało 39 WTZ, najczęściej była to całościowa pomoc, łącznie z dowozem zakupów do uczestników WTZ. W tabeli nie ujęto

odpowiedzi z dwóch najmniej licznych kategorii - dostarczanie leków, realizacja e-recept – 4 przypadki oraz rozdawanie żywności np. z Banków Żywności, PO PŻ – 4 przypadki.

Tabela 9. Dodatkowe działania podejmowane przez WTZ na rzecz uczestników WTZ w związku z epidemią

Lp.	Działanie	Liczba jednostek deklarujących podejmowanie danego działania	
		Liczba	[%]
1	Wsparcie przez kontakt telefoniczny, lub inne formy zdalne przez pracowników WTZ - ogólne, rozwiązywanie bieżących problemów	111	78,7
2	Zdalne wsparcie psychologiczne/terapeutyczne, np. dyżury telefoniczne psychologów	61	43,3
3	Pomoc w załatwianiu bieżących spraw i formalności np. urzędowych - np. wnioski o 500+, pomoc z PFRON itd., medycznych - umówienie wizyty w przychodni, realizacja i dowóz, płatność rachunków itp.. poprzez różne formy komunikacji zdalnej, telefon, email, Internet, komunikatory itp.	42	29,8
4	Kontynuacja zajęć dla uczestników WTZ w formach zdalnych, lub inne formy organizacji czasu wolnego poprzez np. email, komunikatory, Facebook, Whats up itp., w tym także dowóz materiałów do domu	39	27,7
5	Pomoc w zakupach najczęściej poprzez dowóz zakupów - różnego rodzaju artykuły w tym także dowóz gotowych posiłków	39	27,7
6	Rozmowy telefoniczne i inne formy wsparcia dla rodzin/opiekunów uczestników WTZ, np. pomoc w załatwianiu formalności, poradnictwo, wsparcie psychologiczne	36	25,5
7	Dystrybucja środków ochrony (maseczki, rękawiczki, płyny odkażające)	26	18,4

Źródło: ankieta CAWI, N=141 pytanie otwarte, możliwość podania wielu odpowiedzi

Przedstawiciele WTZ mieli też możliwość przedstawienia swojej opinii w kwestii potrzeby wsparcia osób niepełnosprawnych w czasie epidemii. W analizie odpowiedzi na pytanie otwarte najczęściej pojawiającymi się potrzebami były:

- potrzeba afiliacji uczestników WTZ - powrotu do kontaktów towarzyskich w ramach WTZ i powrotu na zajęcia,
- zapewnienie dodatkowego wsparcia psychologicznego.

Nieco mniej licznie, ale także często wskazywano na:

- potrzebę doposażenia uczestników WTZ w sprzęt umożliwiający zdalną komunikację i uczestnictwo w życiu społecznym i prowadzeniu zajęć jak komputer, laptop, smartfon, dostęp do Internetu,
- konieczność utrzymania stałego kontaktu telefonicznego z osobami niepełnosprawnymi, w szczególności z tymi, którzy mieszkają sami.

Oto przykładowe wypowiedzi przedstawicieli WTZ w kwestii konieczności wyposażenia osób niepełnosprawnych w komputer z podłączeniem do Internetu oraz postulat dotyczący utworzenia ogólnopolskiej bazy osób niepełnosprawnych:

Dofinansowania 95% na zakup sprzętu elektronicznego(komputer) oraz bezpłatny dostęp do Internetu. Stworzenie ogólnopolskiej bazy osób niepełnosprawnych i objęcie ich stałym monitoringiem potrzeb w zakresie codziennego funkcjonowania (dogłębne wywiady środowiskowe, specjalnie do tego powołanych służb, które działają lokalnie i mają wiedzę o wszystkich osobach niepełnosprawnych w danym rejonie, obszarze). Wychodzenie naprzeciw problemom, a nie ogłaszanie możliwości kontaktu za pomocą formularzy, linków itp. ze względu na małe możliwości niektórych rodzin z problemem niepełnosprawności do funkcjonowania w takiej formie.

Pracownicy socjalni powinni posiadać rejestr osób niepełnosprawnych i możliwość otoczenia ich potrzebnym wsparciem. Każda z tych osób ma inne możliwości psychofizyczne a co za tym idzie inne potrzeby. Osoby z niepełnosprawnością nie mają żadnego wsparcia poza tym z WTZ w czasie pandemii.

Pojawiały się także wypowiedzi świadczące o tym, że osoby niepełnosprawne dosyć dobrze radzą sobie z zakupami artykułów pierwszej potrzeby w czasie epidemii:

Uczestnicy warsztatu bardzo tęsknią za zajęciami w warsztacie. Rodziny wypowiadały się, że jeśli chodzi o zakup artykułów pierwszej potrzeby to radzą sobie bardzo dobrze. Najczęściej zakupy robią najbliżsi osób niepełnosprawnych, lub same osoby niepełnosprawne, korzystając z handlu obwoźnego.

Wśród innych potrzeb związanych ze wsparciem osób niepełnosprawnych w obecnej sytuacji pojawiały się: pomoc w robieniu i dostarczaniu zakupów, konieczność zapewnienia rehabilitacji medycznej, wsparcie w załatwianiu spraw życia codziennego w tym np. urzędowych oraz regularne informowanie osób niepełnosprawnych o sytuacji związanej z epidemią. Nieliczni przedstawiciele WTZ wskazywali na problem związany z tym, że uczestnicy warsztatów nie mieli telefonów, w związku z czym kontakt z nimi jest utrudniony.

V. PODSUMOWANIE

Przeprowadzone badanie pozwala na stwierdzenie, że większość osób niepełnosprawnych generalnie radzi sobie w obecnej sytuacji z zaopatrzeniem w artykuły pierwszej potrzeby. Można sformułować twierdzenie, że **radzą sobie tak samo, jak w sytuacji bez stanu epidemii** – dokonując zakupów samodzielnie lub przy wsparciu domowników (80,4%), lub przez Internet. Ponadto część z tych osób korzysta też z pomocy sąsiadów czy wolontariuszy.

Aż 80% badanych osób niepełnosprawnych ma możliwość zaopatrywania się w artykuły pierwszej potrzeby w czasie epidemii. Co ważne, nie ma w tym zakresie istotnych różnic między mieszkańcami miast i wsi. Różnice zachodzą w sposobach radzenia sobie z zakupami: w mieście większe znaczenie mają formy zdalne (ale też lepsza jest oferta sklepów świadczących takie usługi), na wsi – pomoc rodzinna i sąsiedzka. Trzeba jednak podkreślić, że wnioskowanie opiera się na informacjach uzyskanych od osób posiadających dostęp do Internetu.

Z badania wynika, że zakupy z dostawą do domu robi 42% respondentów (zamówienia przez telefon lub Internet), z tego blisko 37% kupuje przez Internet. Duże znaczenie ma to, że zdecydowana większość osób niepełnosprawnych biorących udział w badaniu (ponad 85%) mieszka z własną rodziną/rodzicami/opiekunami/współlokatorami, a więc może liczyć na wsparcie przy dokonywaniu zakupów.

Najczęściej zakupy przez Internet robią gospodarstwa, w których zamieszkują osoby ze schorzeniami wzroku oraz ze schorzeniami ruchu – 5 punktów % powyżej przeciętnej.

Z możliwości zakupów przez Internet z dostawą do domu częściej korzystają osoby niepełnosprawne mieszkające samodzielnie.

20% badanych oświadczyło, że w czasie epidemii nie może kupić wszystkich niezbędnych artykułów pierwszej potrzeby. W grupie tej na kłopoty z zaopatrzeniem uskarżają się najczęściej osoby mieszkające samodzielnie lub mieszkające ze współlokatorami tj. osobami niespokrewnionymi.

Co piąta osoba niepełnosprawna uczestnicząca w badaniu (20%) oświadczyła, że w miejscu jej zamieszkania nie ma możliwości zamawiania zakupów z dostawą do domu, a 15% osób nie ma na ten temat wiedzy. Z grupy 290 osób, które nie mają możliwości zamawiania produktów do domu lub nie wiedzą o takiej możliwości **57,6 % deklaruje, że gdyby miało taką możliwość, to zamawiałoby zakupy z dostawą do domu.**

Osoby niepełnosprawne uczestniczące w badaniu wskazywały przede wszystkim na problem z zakupem leków, świeżych warzyw i owoców oraz środków higieny osobistej oraz produktów o niskiej trwałości (mięso, wędliny, pieczywo, nabiał). Wszyscy ankietowani potwierdzają, że takie produkty jak świeże warzywa i owoce oraz produkty spożywcze o krótkim terminie przydatności do spożycia rzadziej można kupić z dostawą do domu. Ponadto co piąta badana osoba niepełnosprawna wskazywała również na problemy z zakupem chemii gospodarczej oraz środków ochrony osobistej (maseczki, rękawiczki, środki dezynfekcyjne).

Pomimo tego, że 80% badanych ma możliwość zaopatrywania się w artykuły pierwszej potrzeby, to tylko **31,8% (spośród 821 osób) oświadczało, że nie potrzebuje pomocy**

w realizacji zakupów. Pozostałe **560 osób potwierdziło potrzebę wsparcia w tym zakresie.** Najczęściej wskazywano na umożliwienie złożenia zamówienia na zakupy przez Internet lub telefon oraz pomocy przy realizacji zakupów ze strony asystenta.

57% przedstawicieli warsztatów terapii zajęciowej uczestniczących w badaniu przyznało, że nie ma wiedzy na temat problemów osób niepełnosprawnych związanych z nabywaniem artykułów pierwszej potrzeby. Pozostali reprezentanci tych jednostek (43%) wskazywali jednak na kłopoty osób niepełnosprawnych z zaopatrzeniem w czasie epidemii, ich zdaniem, podyktowane najczęściej nieumiejętnością obsługi komputera, brakiem komputera lub dostępu do Internetu. W ocenie przedstawicieli WTZ, w okresie izolacji najistotniejszą sprawą jest umożliwienie uczestnikom WTZ kontaktów społecznych m.in. poprzez zaopatrzenie ich w sprzęt umożliwiający zdalną komunikację (komputer, laptop, smartfon, dostęp do Internetu) oraz objęcie tych osób profesjonalnym wsparciem psychologicznym.

63% przedstawicieli organizacji pozarządowych, którzy wzięli udział w badaniu także potwierdza kłopoty osób niepełnosprawnych z zaopatrzeniem w trakcie epidemii, najczęściej upatrując ich źródła w braku wsparcia za strony osób trzecich, nieumiejętności obsługi komputera oraz zbyt wysokich cenach produktów zamawianych przez Internet. W opinii reprezentantów organizacji pozarządowych, w kwestii wsparcia osób niepełnosprawnych w czasie epidemii najistotniejszy jest dostęp do informacji o osobach potrzebujących takiego wsparcia oraz bezpośrednia pomoc ze strony asystenta.

Z badania jednostek samorządu terytorialnego wynika, że **znacznie większym problemem niż zakupy jest trudność w dostępie do lekarzy** (co może być jednym z powodów trudności w dostępie do leków) i **rehabilitacji** oraz obniżająca się tolerancja na większą niż zazwyczaj izolację przy niewystarczającej ofercie **wsparcia psychologicznego.**

Co ciekawe, ocena sytuacji osób niepełnosprawnych przez organizacje pozarządowe i WTZ jest gorsza niż przez samych niepełnosprawnych. Może to wynikać z tego, że:

- uczestnicy badania to osoby, które mają dostęp do Internetu i w sposób biegły posługują się komputerem, co w sytuacji epidemii ułatwia im przewyższanie różnych problemów, w tym zaopatrzenie w potrzebne produkty,
- organizacje pozarządowe wspierają przede wszystkim osoby i ich rodziny, które mają problemy i nie radzą sobie w wielu kwestiach życiowych.

Kolejna obserwacja odnosi się do **ogromnej pracy wykonywanej przez JST**, zwłaszcza gminy, w tym głównie ośrodki pomocy społecznej. Z jednej strony to naturalne, zajmowanie się wszelkimi sprawami mieszkańców jest podstawowym zadaniem gmin, z drugiej strony sytuacja jest wyjątkowa i wymaga bardzo intensywnej pracy. **Gminy** monitorują sytuację, na bieżąco reagują na zauważane i zgłaszane potrzeby. To sprawia, że **same potrzebują wsparcia**, głównie finansowego, które pozwoliłoby na zatrudnienie dodatkowych pracowników w OPS. Pomoc organizowana przez gminy jest uzupełniana lub wzmacniana działaniami podejmowanymi przez powiaty i WTZ (w tym przypadku wyłącznie w stosunku do swoich uczestników) oraz organizacje pozarządowe.

Podejmowane są takie działania jak:

- telefoniczne dyżury specjalistów – pracowników socjalnych, psychologów, prawników itp.,
- organizowanie zakupów z dostawą do domu, a także dostarczanie gotowych posiłków i darmowej żywności tam, gdzie jest to uzasadnione,
- dostarczanie środków ochrony osobistej,
- organizowanie zdalnych zajęć,
- pomoc (zdalna) w załatwianiu różnorodnych spraw formalnych.

Z przeprowadzonego rozeznania wśród firm z branży spożywczej wynika, że ogólnopolska oferta zakupów z opcją dostawy do domu ma bardzo poważne ograniczenia:

- wiele z sieci handlowych ogranicza zakres dostaw do wielkich miast i ich najbliższej okolicy (20-30 km),
- są sieci deklarujące dostawy do każdego miejsca w Polsce, ale w większości dotyczy to ograniczonego asortymentu, przede wszystkim nie obejmuje to produktów, które mogą się popsuć w trakcie transportu.

Oprócz ogólnopolskich sieci realizujących zakupy z dostawą do domu w wielu miejscach w Polsce jest również dostępna oferta lokalna (nie zawsze nawet dostępna w Internecie, ale znana mieszkańcom), która jest trudna do oszacowania: lokalnych sklepów, ogrodników, przedsiębiorców, którzy w czasie epidemii wprowadzili możliwość zamawiania produktów internetowo/telefonicznie z dowozem do domu.

VI. SPIS RYSUNKÓW I TABEL

Rysunek 1. Rozkład terytorialny uczestników badania	9
Rysunek 2. Osoby niepełnosprawne wg miejsca zamieszkania	10
Rysunek 3. Stopień niepełnosprawności uczestników badania	10
Rysunek 4. Odpowiedzi na pytanie: Czy mieszka Pan/Pani.....	11
Rysunek 5. Z kim mieszkają ON, wg stopnia niepełnosprawności	11
Rysunek 6. Odpowiedzi na pytanie: W jaki sposób w czasie epidemii zaopatruje się Pan/Pani w artykuły pierwszej potrzeby?	13
Rysunek 7. Odpowiedzi na pytanie: Czy w czasie epidemii może Pan/Pani kupić wszystkie niezbędne artykuły pierwszej potrzeby?	13
Rysunek 8. Udział osób mieszkających samodzielnie w odniesieniu do ogółu respondentów, którzy oświadczyli, że mają problemy z zaopatrzeniem w artykuły pierwszej potrzeby wg. miejsca zamieszkania.....	14
Rysunek 9. Osoby niepełnosprawne, które oświadczyły, że mają problemy z zaopatrzeniem w artykuły pierwszej potrzeby zamieszkujące samodzielnie i z innymi osobami	14
Rysunek 10. Odpowiedzi na pytanie: Proszę wskazać artykuły, których nie może Pan/Pani kupić ze względu na ograniczenia związane ze stanem epidemii?	15
Rysunek 11. Odpowiedzi na pytanie: Czy w miejscu Pana/Pani zamieszkania ma Pan/Pani możliwość zamawiania artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu w miejscu zamieszkania?	16
Rysunek 12. Uczestnicy badania, którzy mają możliwość zamawiania artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu wg województw	17
Rysunek 13. Uczestnicy badania, którzy kupują artykuły pierwszej potrzeby przez Internet z dostawą do domu wg województw	18
Rysunek 14. Artykuły dostępne w ramach zakupów z dostawą do domu	19
Rysunek 15. Uczestnicy badania, którzy kupują artykuły pierwszej potrzeby przez Internet z dostawą do domu wg rodzaju niepełnosprawności	20
Rysunek 16. Odpowiedzi na pytanie: Jakie są powody niekorzystania przez Pana/Panią z usług zamawiania artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu?.....	21
Rysunek 17. Odpowiedzi na pytanie: Czy gdyby miał/a Pan/Pani możliwość zamawiania artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu to czy korzystał/a by Pan/Pani z takiej możliwości?	22
Rysunek 18. Odpowiedzi na pytania: Jaka pomoc przydałaby się Panu/Pani w dokonywaniu zakupów artykułów pierwszej potrzeby?	22
Rysunek 19. Odpowiedzi na pytanie: Jaka kwota przeznaczana jest tygodniowo w Pana/Pani gospodarstwie domowym na zakup artykułów pierwszej potrzeby?	23
Rysunek 20. Odpowiedzi na pytanie: Czy na terenie Państwa powiatu możliwe jest dokonanie zakupów artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu? (dane w %)	24
Rysunek 21. Odpowiedzi na pytanie: Jaki asortyment artykułów pierwszej potrzeby można zamówić z dostawą do domu? (dane w liczbach).....	25

Rysunek 22. Odpowiedzi na pytanie: Czy na terenie Państwa gminy możliwe jest dokonanie zakupów artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu? (dane w %)	29
Rysunek 23. Odpowiedzi na pytanie: Jaki asortyment artykułów pierwszej potrzeby można zamówić z dostawą do domu? (dane w %)	30
Rysunek 24. Odpowiedzi na pytanie: czego dotyczą problemy osób niepełnosprawnych związane z zaopatrywaniem w artykuły pierwszej potrzeby? (dane w liczbach)	34
Rysunek 25. Odpowiedzi na pytanie: czy na terenie Państwa miejscowości można dokonać zakupów artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu?	35
Rysunek 26. Odpowiedzi na pytanie: Jaki asortyment artykułów pierwszej potrzeby można zamówić z dostawą do domu? (dane w liczbach)	36
Rysunek 27. Odpowiedzi na pytanie: Czy na terenie miejscowości, w której siedzibę ma Państwa WTZ można dokonać zakupów artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu?	38
Rysunek 28. Odpowiedzi na pytanie: Jaki asortyment artykułów pierwszej potrzeby można zamówić z dostawą do domu? (dane w liczbach)	39
Rysunek 29. Odpowiedzi na pytanie: W jakiej formie można dokonać zamówienia artykułów pierwszej potrzeby z dostawą do domu? (dane w liczbach)	40
Rysunek 30. Odpowiedzi na pytanie: Czy mają Państwo wiedzę czego dotyczą problemy osób niepełnosprawnych związane z zaopatrywaniem w artykuły pierwszej potrzeby? (dane w liczbach)	41
Tabela 1. Dostępność artykułów pierwszej potrzeby w wybranych gminach	7
Tabela 2. Rodzaj niepełnosprawności/choroby uczestników badania	12
Tabela 3. Dodatkowe działania podejmowane przez JST na rzecz mieszkańców w związku z epidemią	26
Tabela 4. Struktura próby wobec struktury populacji wg typu gminy	29
Tabela 5. Możliwość dokonywania zakupów z dostawą do domu wg typu gminy	30
Tabela 6. Dodatkowe działania podejmowane przez gminy na rzecz mieszkańców w związku z epidemią	31
Tabela 7. Wsparcie organizacji pozarządowych dla osób niepełnosprawnych lub/i ich rodzin	36
Tabela 8. Struktura próby – warsztaty terapii zajęciowej w podziale na lokalizację siedziby	38
Tabela 9. Dodatkowe działania podejmowane przez WTZ na rzecz uczestników WTZ w związku z epidemią	42